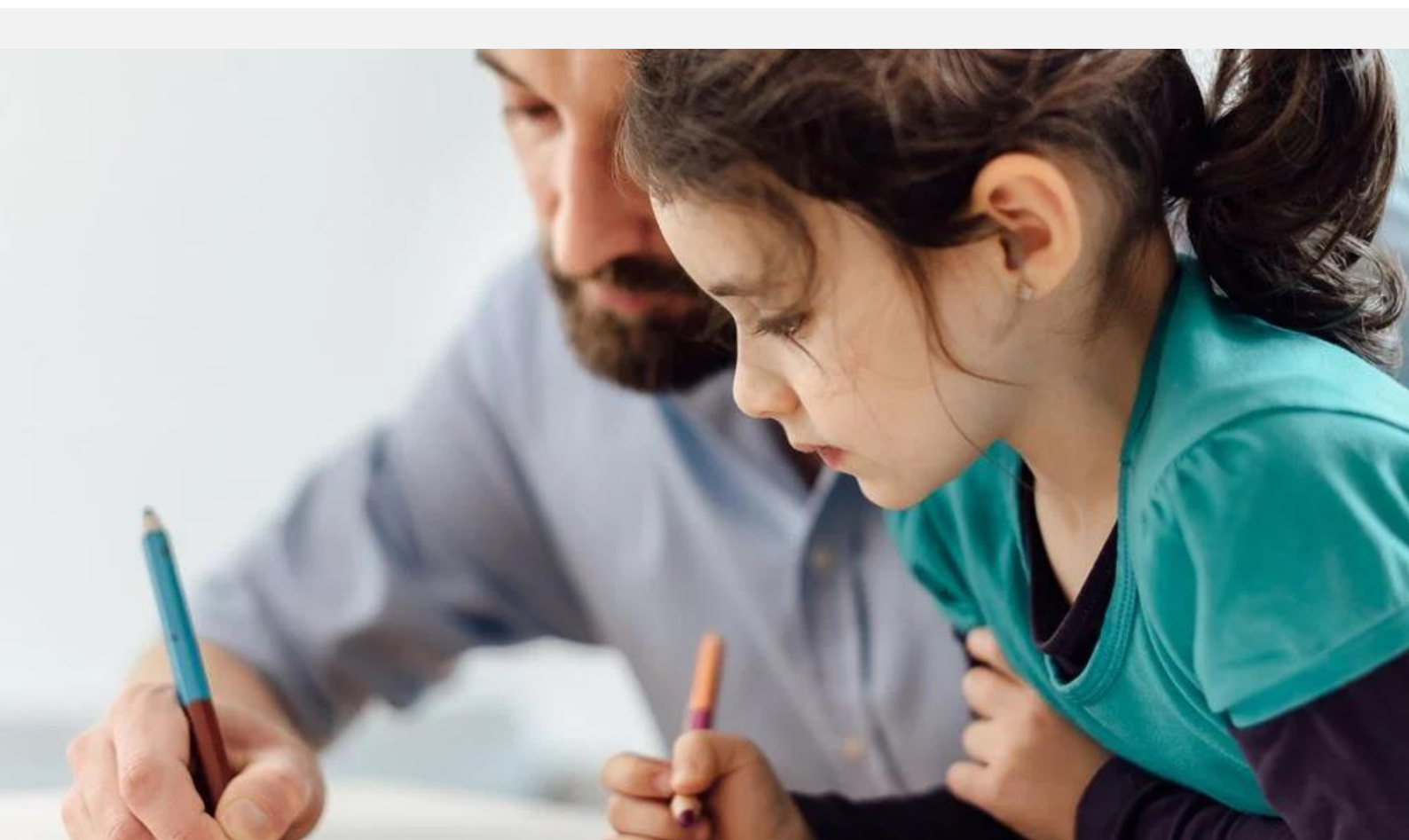

Statped i omstilling – En kartlegging av behov i PPT Rapport

På oppdrag for
Statped

Dokument
Endelig rapport

Dato
Januar 2023

RAMBOLL

Bright ideas.
Sustainable change.

Statped i omstilling – En kartlegging av behov i PPT Rapport

Navn   *Statped i omstilling – En kartlegging av
                         behov i PPT*

Rambøll
Harbitzalléen 5
Postboks 427 Skøyen
0213 Oslo

Mottaker   Statped

T +47 22 51 80 00
<https://no.ramboll.com>

Dokument   Rapport

Dato   16.01.2023

Utført av   Rambøll Management Consulting

Innholdsfortegnelse

1.	Sammendrag	2
2.	Innledning	4
2.1	Bakgrunn for oppdraget	4
3.	Metodisk tilnærming	8
3.1	Oppdragets formål:	8
3.2	Utvalg	9
3.3	Rekruttering	10
3.4	Intervju	11
4.	Dagens utfordringsbilde	13
4.1	Utviklingstrekk	13
4.2	Utfordringsbilde	14
5.	Kompetanseløftet	17
6.	Kompetanse og kompetansebehov	24
6.1	Kompetansestatus i kommunene	24
6.2	Kommunenes kompetansebehov	25
6.3	Behovet for Statped-kompetanse	27
7.	Bruk av Statped sine tjenester	29
7.1	Bruk av Statped sine tjenester	29
7.2	Bruken av Statped sine tjenester etter kommunestørrelse	29
7.3	Kommuner som benytter Statped lite	31
7.4	Kommuner som benytter Statped mye	32
7.5	Samarbeid med Statped	33
7.6	Bruken av digitale verktøy	35
8.	Oppsummering	37
8.1	Utfordringer og barrierer i det fremtidige samarbeidet	37
8.2	Behov og forutsetninger i det fremtidige samarbeidet	37
8.3	Utfordringer i det fremtidige spesialpedagogiske arbeidet	38
8.4	Behov i det fremtidige spesialpedagogiske arbeidet	38
8.5	Hvilke tjenester er det behov for fremover?	39
8.6	Hva bør prege Statped sin utvikling av tjenester?	40
8.7	På hvilke felt er det behov for kompetansesatsing?	40

1. Sammendrag

Denne kartleggingen har hatt som formål å få bedre kunnskap om hvilke tjenester PP-tjenesten har behov for fremover og hva som bør prege Statped sin utvikling av tjenester. Hensikten er å gi Statped et kunnskapsgrunnlag om hvilke områder det er behov for kompetansesatsing.

For å svare ut problemstillingene har vi gjennomført kvalitative dybdeintervjuer med PPT-ledere, PPT-ansatte og oppvekstsjefer i utvalgte casekommuner. Vi har innhentet kunnskap om utviklingstrekk og dagens utfordringsbilde, samt kompetansebehov i det spesialpedagogiske arbeidet.

Videre har vi innhentet erfaringer og innspill om arbeidet med kompetanseløftet, samt samarbeidet og bruk av Statped sine tjenester. Dette har gitt innblikk i kommunenes fremtidige utfordringer, behov og løsninger i det spesialpedagogiske arbeidet og samarbeidet med Statped.

Oppdragets hovedfunn

Det er stort behov for at Statped bevarer sitt fokus på tjenester innen lavfrekvente vansker, samt særlig komplekse og sammensatte vansker
Både store og små kommuner forteller at uten Statped sin kompetanse, risikerer kommunene å mangle tilbud til barn og elever med nettopp disse vansker.

Den største utfordringen i det fremtidige spesialpedagogiske arbeidet omhandler ressurs- og kapasitetsutfordringer

Både store og små kommuner har utfordringer med å få ressurser og begrenset kapasitet til arbeidet med kompetanseløftet. Kapasitetsutfordringene i PP-tjenesten hemmer mulighetene for kompetanse- og organisasjonsutvikling, som er viktige forutsetninger i kompetanseløftet. Stor grad av enkeltsakshenvisninger forplikter PP-tjenesten til en individrettet tilnærming, som kan gå på bekostning av tiltak som fremmer systemrettet arbeid.

Det er ulike behov og forutsetninger mellom store og små kommuner for å få til det fremtidige spesialpedagogiske arbeidet

Mindre kommuner har begrensede forutsetninger for å få til kompetanseløftet. De opplever hverken å ha forutsetninger eller kompetanse til det systemrettede arbeidet. De etterspør mer kunnskap og praktisk bistand. Store kommuner har også utfordringer med å lykkes med kompetanseløftet, men de har ofte kommet lengre i

arbeidet med å implementere kompetanseløftet. De sliter med kapasiteten til å fokusere og håndtere det systemrettede arbeid.

Behov varierer etter kommunestørrelse

Det er forskjeller i hvilke behov og ønsker kommunene har for samarbeidet med Statped når det gjelder bistand og tilgjengelighet. Det er gjennomgående to tendenser. På den ene siden har flere *store kommuner* behov for Statped i en mer perifer rolle. På den andre siden ønsker flere *mindre kommuner* at Statped skal ha en tettere og mer praktisk rolle inn mot kommunene. For å imøtekomme disse forskjellene må Statped i større grad tilpasse sine tjenester inn mot ulike kommuners behov og forutsetninger.

Tilpassede tjenester og lett tilgjengelig bistand og informasjon

Overordnet er muligheten for et lavterskeltilbud viktig. Veiledning og informasjon som er lett tilgjengelig er et viktig fremtidig behov. Ressurs- og kapasitetsutfordringene i PP-tjenesten fremmer etterspørsel på tjenester og veiledningsbistand som kan imøtekomme en travel arbeidshverdag.

Kommunene etterspør kompetansesatsing innen systemrettet arbeid og økt praksisrettet kompetanse

Både store og små kommuner har utfordringer med å bistå skoler og barnehager i kompetanse- og organisasjonsutvikling. Mange forteller om et behov for kompetansesatsing innen PP-tjenestens systemforståelse, men også økt kompetanse hos fagpersonale i barnehager og skoler. Det er et særlig etterspurt behov for økt praksisrettet kompetanse i arbeidet med kompetanseløftet.

2. Innledning

2.1 Bakgrunn for oppdraget

Kompetanseløftet er en stor og langsiktig satsning og tilskuddsordning, som på bakgrunn av Statpeds omorganisering har som formål å løfte kompetansenivået i kommuner og fylkeskommuner, samt andre private eiere som private barnehager og skoler.¹ Kompetanseløftet innebærer at kommuner, fylkeskommuner og private eiere skal sikre at de har tilstrekkelig kompetanse tett på barna og elevene for å kunne forebygge, fange opp og gi et inkluderende og tilpasset pedagogisk tilbud til alle, inkludert barn og elever med behov for særskilt tilrettelegging.²

Videre innebærer Kompetanseløftet at kommuner og fylkeskommuner, samt andre aktører, i høyere grad skal se det allmenpedagogiske og spesialpedagogiske tilbudet i sammenheng. De skal videre styrke sin samarbeidskompetanse for å kunne bygge et godt lag rundt barna og elevene. Derutover skal de ha kompetanse på vanlige utfordringer, men også sammensatte og relativt komplekse utfordringer.³ De forventes å ha kompetanse til å gi et tilrettelagt tilbud til barn og unge med språk- eller talevansker og sammensatte lærevansker.⁴ Dette innebærer at kommuner og fylkeskommuner skal ha grunnleggende kompetanse innen flere områder som eksempelvis ADHD, lese- skrivevansker, matematikkvansker, atferdsvansker og hørselshemming. Sist skal de ha kompetanse til å se når det vil være nødvendig å hente inn spesialisert kompetanse og veiledning fra Statped.⁵

Bakgrunnen for oppdraget er også en antagelse om at PP-tjenestenes arbeid i kommuner og fylkeskommuner vil påvirkes av kompetanseløftet. Tidligere studier har vist en betydelig variasjon både når det gjelder intern organisering, plassering og størrelse på PP-tjenesten.⁶ Dette kan tenkes å bety at utfordringene som PP-tjenesten vil møte i omstillingen også vil variere. Kommunene må ut fra kartlagte behov selv søke om tiltak for å dekke kompetansebehovene. Eventuelt må de vurdere interkommunalt samarbeid.⁷

Statped er i en definert omstilling på bakgrunn av Meld. St. 6 (2019-2020).⁸ Statped skal i fremtiden ha et mer avgrenset mandat. Dette innebærer at Statped skal konsentrere seg om barn og elever med størst behov for spisskompetanse, samt

¹ Meld. St. 6 (2019-2020). Tett på – tidlig innstas og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-6-20192020/id2677025/?ch=1>

² Utdanningsdirektoratet (2022). Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis. Hentet fra <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/lokal-kompetanseutvikling/kompetanselofet-for-spesialpedagogikk-og-inkluderende-praksis/#a183004>

³ Ibid.

⁴ Statped (2021) Informasjon om Kompetanseløftet Statped – rolle, tjenester og kompetanse. Hentet fra <https://flisnorge.no/wp-content/uploads/2021/05/FLIS-mai-2021-Presentasjon-av-Statped-VR.pdf>

⁵ Ibid

⁶ Andrews T. M & Hustad B.C (2022). Bemanning i PP-tjenesten: Tilstrekkelig for å oppfylle tjenestens mandat? Nordlandsforskning, NF rapport nr.: 12/2022. Hentet fra https://nforsk.brage.unit.no/nforsk-xmlui/bitstream/handle/11250/3030768/NF-rapport%2b12_2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y

⁷ Statped (30.09.2021). Spørsmål og svar om kompetanseløftet. Hentet fra <https://www.statped.no/kompetanselofet/sporsmal/svar/#er-statped-bekymret-for-store-kommunale-forskjeller>.

⁸ Meld. St. 6 (2019-2020). Tett på – tidlig innstas og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-6-20192020/id2677025/?ch=1>

barn og unge med vansker som er komplekse og/varige samt omfattende.⁹ Å avgrense Statped sitt mandat skal i hovedsak frigi midler som skal løfte kommunenes kompetanse slik at de får bedre kompetanse tettere på barna og elevene. Dette skal sikre at barn og elever får rask og god hjelp, når de trenger det.¹⁰

Det avgrensede mandatet har gitt et økt fokus på hvordan Statped kan spisse sin kompetasesatsning og utvikling av tjenester, for å sikre at Statped sine tjenester samsvarer med behovene som er i PP-tjenesten. Statped ønsker derfor kunnskap om hvilken bistand PP-tjenesten trenger i omstillingen for å kunne ivareta det spesialpedagogiske arbeidet og hvordan Statped kan arbeide for å møte behovene i kommunene.

⁹ Statped Statlig spesialpedagogisk tjeneste (2021). Kompetanseløftet. Hentet fra <https://www.statped.no/kompetanselofet/statped/rolle/>

¹⁰ Andrews T. M & Hustad B.C (2022). Bemanning i PP-tjenesten: Tilstrekkelig for å oppfylle tjenestens mandat? Nordlandsforskning, NF rapport nr.: 12/2022. Hentet fra https://nforsk.brage.unit.no/nforsk-xmlui/bitstream/handle/11250/3030768/NF-rapport%2b12_2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y

To arketyper: «Kommunas»¹¹

Liten kommunas

En kommune med et innbyggertall under 5.000 og som består av mindre tettsteder og rurale områder. Kommunen er organisert i et interkommunalt samarbeid, som har til hensikt å bygge opp et robust fagmiljø som styrker den totale kompetansen på tvers av kommunegrensene.

Kommunen opplever likevel begrenset kapasitet og kompetanse på flere områder og uttrykker vansker med å møte behovet for spesialpedagogisk støtte. Det interkommunale samarbeidet har aldri flere enn 20 ansatte. I tilfeller hvor det er store geografiske avstander, går mye tid til reising mellom tjenestesteder. Innad i PP-tjenesten er grunnkompetansen god, men varierende når det kommer til spesialisert kompetanse. Kommunen er derfor avhengig av Statped sin ekspertise når det kommer opp komplekse og/eller lavfrekvente saker. Dette gjør Statped til en nødvendig drøftingspartner på ymse fagområder.

Når det gjelder antall henvisninger til PP-tjenesten, så oppleves en økning på tvers av diagnosetyper, som legger ytterligere press på kapasiteten til PP-tjenesten. Økningen i henvendelser henger dog sammen med en økning i forekomst av alvorlige atferds- og reguleringsvansker, autismspekter-diagnoser og skolevegrings- og fraværssaker. Enkeltsakshenvisningene tar så mye tid at systemarbeidet i barnehager og skoler må nedprioriteres, selv om sistnevnte i utgangspunktet er ønskelig. PP-tjenesten mottar få henvendelser på systemnivå, da den individrettede tilnærmingen fremdeles står sterkt i kommunen og en «gammeldags» kultur i barnehager og skoler skaper et dårlig utgangspunkt for å jobbe systemrettet med inkludering ut fra kompetanseløftets retningslinjer. Uklare rutiner og ansvarsfordeling med samarbeidspartnere i skole- og helsetjenesten kompliserer arbeidet ytterligere. Kommunen har ikke satt i gang arbeidet med kompetanseløftet og uttrykker skepsis til hvordan dets innhold skal gjennomføres i praksis når PP-tjenesten har så begrensede ressurser.

¹¹ Kommunas er utviklet fra personas. Personas er en oppdiktet person som innehar noen sentrale egenskaper fra datamaterialet og som man bruker til å illustrere og eksemplifisere poeng. Kommunas er en generalisert fremstilling som sammenfatter egenskaper som kjennetegner enten en stor eller liten kommune, i dette tilfellet for det spesialpedagogiske arbeidet. Det kan også forstås som en arketype av en stor eller liten kommune, som innehar fellestrekk som ofte går igjen i datamaterialet.

Stor kommunas

En kommune som har et innbyggertall over 5000 og som gjerne består av sentrale byområder med en mangfoldig befolkning. Kommunen har sin egen PP-tjeneste, som internt er delt inn i ulike fokusområder og fagteam. PP-tjenesten har både god grunnkompetanse og tilgjengelig spisskompetanse (jamfør fagteamene). Den brede kompetansen er relativt enkel å få tak i på grunn av kommunens størrelse og mangfold, samt nærheten til høyskole/universitet som tilbyr utdanning innen det spesialpedagogiske feltet.

På særlig komplekse og/eller lavfrekvente saker er det dog fremdeles behov for kompetanse fra Statped. Til tross for en økning i forekomst av alvorlige atferds- og reguleringsvansker, autismspekter-diagnoser samt skolevegrings- og fraværssaker, opplever ikke PP-tjenesten nødvendigvis en endring i enkelthenvendelser.

Det systemrettede arbeidet får mer plass. Til tross for at kompetansen er tilgjengelig og henvendelser oftere er av systemisk karakter, sliter kommunen likevel på kapasitet og trenger flere folk. Kommunen har gjerne deltatt i en pilot hvor grunnlaget har blitt lagt for arbeid på systemnivå og inkludering i praksis, noe som har lagt til rette for det videre arbeidet med kompetanseløftet. Et av disse tiltakene er at hver barnehage og skole har en fast PP-rådgiver som er til stede på skolen noen dager i uken, noe som knytter den spesialpedagogiske kompetansen nærmere undervisningen på systemnivå. Kompetanseløftet og dets retningslinjer står med andre ord sentralt i PP-tjenestens arbeid, og mange er positive til dette.

3. Metodisk tilnærming

3.1 Oppdragets formål:

Formålet med prosjektet har vært å kartlegge hvilke tjenester PP-tjenesten har behov for fremover og som hva som bør prege Statped sin utvikling av tjenester, og på hvilke felter det eventuelt er behov for kompetansesatsing. I dag har Statped begrenset kunnskap om PP-tjenestens og kommunenes behov i forbindelse med kompetanseløftet. Prosjektet hadde derfor som formål å innhente mer kunnskap om erfaringer og innspill fra PP-tjenestene og oppvekstsjefer i kommunene om kompetanse og kompetansebehov i PP-tjenesten, samt hva PP-tjenesten opplever som fremtidige utfordringer, behov og løsninger i det spesialpedagogiske arbeidet og i samarbeid med Statped. I prosjektet har vi også innhentet kunnskap om PP-tjenesten og kommunenes behov i forbindelse med gjennomføring av kompetanseløftet og Statped sine bidrag inn mot dette.

Prosjektet har arbeidet ut ifra følgende problemstilling og underspørsmål:

Hva trenger PP-tjenesten inn mot kompetanseløftet, og hvordan kan Statped møte disse behovene?

To hovedtemaer som er sentrale i datainnsamlingen:

Samarbeidet med Statped

- Hva er grunnen til variasjoner i antall og typer henvendelser?
- Hvilken kompetanse har PPT? Hva mangler de?
- Hva har de/bruker de av digitale verktøyer? Hva har de bruk for
- Hva ser PT som fremtidige utfordringer, behov og løsninger i det spesialpedagogiske arbeidet?
- Hva ser PPT som fremtidige utfordringer, behov og løsninger i samarbeidet med Statped?

Tjenesteutviklingsperspektivet

- I hvilken grad er kommunene kjent med kompetanseløftet, og hva er deres planer for å følge det opp?
- Hva er problemer og løsninger for å implementere mandatet i praksis?

3.2 Utvalg

Utvalget av casekommuner er gjort på bakgrunn av antall henvendelser og kommunestørrelse. Bakgrunnen for nettopp å utvelge kommuner på bakgrunn av disse to variablene er en antakelse om at antall henvendelser og kommunestørrelse kan påvirke behovene i kommunene. Kommunestørrelse antas videre også å kunne påvirke kommunens forutsetninger for å lykkes med omstillingen i forbindelse med kompetanseløftet.

I undersøkelsen er det valgt ut seks kommuner som har forholdsvis mange henvendelser og 6 kommuner med få henvendelser. Videre har vi også tatt hensyn til at vi skal ha både store og små kommuner med få og mange henvendelse. Store kommuner defineres i denne undersøkelsen som kommuner med et innbyggertall over 5.000, mens liten kommune defineres som kommuner med et innbyggertall under 5.000 innbyggere.

I tillegg til dette har vi etterstrebet en geografisk spredning, slik at vårt utvalg representerer kommuner fra ulike regioner i Norge. Denne tilnærmingen til utvalg av case gir oss mulighet til å kombinere ulike variabler som stor/liten kommune, antall henvendelser og geografisk spredning. Dette vil gi oss innsikt i likhetstrekk og variasjoner.

Utvalget av fylkeskommuner har blitt gjort på bakgrunn av ulike bakgrunnsvariabler som størrelse, geografi og tidligere kunnskap om muligheter og utfordringer i ulike fylkeskommuner. Intervjuene med fylkeskommunene vil ha en mer eksplorativ tilnærming til hvilke utfordringer PP-tjenesten i fylkeskommunene står overfor og hva de trenger bistand til fremover.

Følgende er de tre egenskaper som kommunene utvelges på bakgrunn av:

- *Antall innbyggere i kommunen*
- *Antall søknader (samlet) fra kommunen til Statped i perioden 2019-2022 i forhold til innbyggertallet*
- *Hvilket fylke kommunen ligger i.*

I utvalget av kommuner er det sørget for en spredning med hensyn til de tre egenskapene i utvalget av kommuner. Blant kommunene med under 5000 innbyggere er det mange som har hatt under en søknad i året til Statped i perioden 2019 til 2022. Det gjør at de antakelig har et lite erfaringsgrunnlag å trekke på, når det gjelder hvilke behov de har for tjenester fra Statped. Av den grunn anser vi det som mer interessant å undersøke kommuner med under 5000 innbyggere som har mange søknader i forhold til antall innbyggere, enn kommuner med under 5000 innbyggere og få søknader i forhold til antall innbyggere. Derfor har vi utvalgt fire kommuner med under 5000 innbyggere som har flere enn 1 søknad per 1000 innbyggere i utvalget, og gått ned til to kommuner med under 5000 innbyggere som har færre enn 1 søknad per 1000 innbyggere.

	> 1 søknad per 1000 innb. (mer bistand)	< 1 søknad per 1000 innb. (lite bistand)
Over 5000 innbyggere	3 kommuner	3 kommuner
Under 5000 innbyggere	4 kommuner	2 kommuner

Utvalget av fylkeskommuner ble gjort på bakgrunn av ulike bakgrunnsvariabler slik som størrelse, geografi og tidligere kunnskap om muligheter og utfordringer i ulike fylkeskommuner. Med bakgrunn i dette ble en fylkeskommune utvalgt med høyt innbyggertall, mens en annen ble utvalgt på bakgrunn av store geografiske avstander i fylket.

3.3 Rekruttering

Totalt har vi gjennomført 36 intervjuer med ulike aktører. I hver casekommune har vi snakket med oppvekstsjef, eller lignende rolle, i kommunen, leder for PP-tjenesten og én ansatt i PP-tjenesten. Grunnen til utvalget er at disse informantene har kunnet bidra med ulik innsikt og utfylle hverandre. Ved å snakke med ledere for feltet både på et kommunalt nivå og på organisasjonsnivået ville vi skape en helhetlig innsikt i situasjonsbildet i hver kommunes PP-tjeneste, samtidig som de ansattes innsikt er viktig for å utfylle dette bildet på bakgrunn av det faktiske arbeidet i feltet. Videre har vi snakket med en leder i PP-tjenesten i hver fylkeskommune.

Etter utvalget av case-kommuner ble det foretatt et søk på de enkelte kommuners hjemmesider etter kontaktinformasjon til nevnte stillinger. I første runde ble informantene rekruttert via e-post. I de tilfeller der svar uteble ble e-posten fulgt opp med en telefonsamtale. I løpet av prosessen ble vi dog nødt til å gjøre noen endringer i utvalget. Eksempelvis var det i noen kommuner enten nyinnsatte eller konstituerte oppvekstsjefer eller ledere for PP-tjenesten som informerte om at de ikke var i posisjon per i dag til å gi et korrekt inntrykk av situasjonsbildet. I slike tilfeller fant vi en ny kommune som oppfylte samme betingelser og tok kontakt på samme måte som øvrige casekommuner.

I noen tilfeller der den lokale PP-tjenesten var organisert som et interkommunalt samarbeid var det nødvendig å snakke med oppvekstsjef og/eller PP-leder i vertskommunen for samarbeidet, i stedet for de samme aktørene i vår utvalgskommune. I disse tilfellene presiserte vi at vi hovedsakelig ønsket å holde fokus på kommunen i utvalget der det var mulig og der det ga mening å skille mellom medlemskommuner, dog med tatt utgangspunkt i organiseringen, funksjonen og behovene til det interkommunale samarbeidet.

3.4 Intervju

Totalt har vi gjennomført 36 intervjuer. Herunder 34 informanter fra casekommuner, og 2 informanter fra fylkeskommuner. Intervjuene var med ulike typer aktører/stillinger, hvorav 14 intervjuer var med PPT-ledere, 11 intervjuer med PPT-ansatte. I tillegg til dette gjennomførte vi 11 intervjuer med oppvekstsjefer.

Problemstillingene ble utforsket gjennom kvalitative dybdeintervjuer. Kvalitative forskningsmetoder er hensiktsmessig i møte med en problemstilling av begrenset omfang, hvor hensikten er å utvinne en helhetlig dypere forståelse av fenomenet¹². Den kvalitative tilnærmingen gir oss mulighet for å oppnå kunnskap om temaer og nyanser som vanskelig lar seg kvantifisere og måle med tal. Med dybdeintervjuer hos både oppvekstsjefer, PPT-ledere og PPT-ansatte får vi mulighet for å utforske kommunenes behov fra ulike vinkler og deres innspill på Statped sin utvikling av tjenester.

Intervjuene ble gjennomført som semistrukturerte intervjuer basert på en intervjuguide, supplert med aktuelle oppfølgingsspørsmål. To konsulenter deltok på intervjuene, den ene som intervjuer og den andre som notatskriver. I starten av intervjuet ble informanten(e) informert om sin anonymitet, informert samtykke og øvrige punkter knyttet til personvern. Vi gjennomførte både enkeltintervju og gruppeintervju på bakgrunn av hva vi og informanter opplevde hensiktsmessig. Det var en overvekt av enkeltintervjuer. Intervjuene varte mellom 45 og 60 minutter.

En tematisk analyse utgjorde grunnlaget for analysen av de kvalitative dybdeintervjuene. De nedenstående hovedtemaene har dannet rammen for den tematiske analysen (jf. Tabell 3.1). Med utgangspunkt i hovedtemaene har vi forsøkt å finne forskjeller og likheter mellom kommuner på bakgrunn i de utvalgte variablene: antall henvisninger og kommunestørrelse.

I tabell 3.1 ses prosjektets hovedtemaer og problemstillinger som ble avdekt i intervjuene:

Tabell 3.1: Hovedtema og problemstillinger utforsket gjennom kvalitative dybdeintervjuer

Hovedtema	Problemstillinger
Status for det spesialpedagogiske arbeidet	<ul style="list-style-type: none"> - Hvilke utfordringsområder ses i det spesialpedagogiske arbeidet? - Hvilke utviklingstrekk ses i det spesialpedagogiske arbeidet?
Kompetanse og kompetansebehov	<ul style="list-style-type: none"> - Hvordan vurderes kommunen nåværende kompetanse ift. å ivareta det spesialpedagogiske arbeidet? - Hvordan jobbes det med kompetanseløftet? - Hvilke muligheter og utfordringer ligger i kompetanseløftet?

¹² Grønsmo, S. (2020): Kvalitativ metode. Hentet fra https://snl.no/kvalitativ_metode (14.12.22)

<p>Samarbeid med Statped og andre samarbeidspartnere</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Hvilke tjenester fra Statped brukes i dag - Hvordan vurderes samarbeidet med Statped og hvorfor? - Hvordan vurderes samarbeidet med barnehage og skole og hvorfor?
<p>Omstilling av Statped</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Hvordan vil kompetanseløftet påvirke det spesialpedagogiske arbeidet? - Hvilke utfordringer står kommunen overfor for å ivareta ansvaret for spesialpedagogiske tilrettelegging? - Hvilke fremtidige tjenester er det behov for å kunne ivareta dette ansvar? - Hvilke utfordringer kan kommunen dekke selv? - På hvilke områder trenger dere digitale verktøyer og hvilke digitale verktøyer trengs?

I arbeidet med å kartlegge kommunenes ulike behov i omstillingen av Statped ser vi det vesentlig å beskrive PP-tjenestens eksterne og interne organisering. Vi ser at organiseringen av PP-tjenesten i flere tilfeller påvirke på kommunenes behov og forutsetninger for å jobbe med kompetanseløftet og ikke minst deres kompetansebehov. I det følgende vil vi derfor beskrive PP-tjeneste eksterne og interne organisering.

PP-Tjenestens eksterne og interne organisering

Hvordan PP-tjenesten er organisert henger i stor grad sammen med størrelsen på kommunen. I de store kommunene er PP-tjenesten en egen kommunal tjeneste i fem ut av de seks store kommuner. I fem av de seks små kommunene og en av de store kommuner er PP-tjenesten et interkommunalt samarbeid. Med ett unntak er de interkommunale samarbeidene organisert som vertskommunesamarbeid. Da ligger personalansvar for de ansatte i PP-tjenesten hos vertskommunen, som også har styreleder med utstrakt myndighet til å styre PP-tjenesten. I en av kommunene er PP-tjenesten organisert som oppgavefelleskap. Der har hver samarbeidskommune like mange medlemmer i styret, og alle viktige beslutninger om PP-tjenesten tas av styret gjennom simpelt flertall. I denne kommunen forteller de at det er viktig for dem at det interkommunale samarbeidet er organisert som et oppgavefelleskap slik at de har reell medbestemmelse.

I kommunene som har PP-tjenesten interkommunalt som et vertskommunesamarbeid var det ingen av dem som gav uttrykk for at de opplever manglende medbestemmelse i samarbeidet om PP-tjenesten. Men dette var heller ikke noe vi spurte etter, denne problemstillingen ble brakt på banen av den ene kommunen som har valgt en annen modell for samarbeidet.

Internt er PP-tjenesten oftest organisert i ett eller flere team for skole og barnehage, om det er flere team som jobber mot skole og barnehage har de da gjerne en geografisk inndeling. I de store kommuner er de fleste organisert i fagteam.

4. Dagens utfordringsbilde

4.1 Utviklingstrekk

I intervjuene ønsket vi å kartlegge casekommunene opplevelser av utviklingstrekk og utfordringsområder i det spesialpedagogiske arbeidet. Formålet var å få et innblikk i hva slags typer henvisninger, diagnoseområder og spesialpedagogiske utfordringer de står i, samt hvilke forutsetninger de har for å møte disse. Innsikt om dagens utfordringsbilde er primært innhentet fra PPT-ledere og PPT-ansatte som har best kunnskap om det spesialpedagogiske utfordringsbilde. På spørsmål om utfordringsbildet har oppvekstsjefer ofte henvist til PP-tjenesten.

På tvers av både store og små kommuner beskrives en *rekke felles tendenser* når det gjelder opplevde utviklingstrekk, og nevner ofte de samme diagnosetyperne. Både store og små kommuner gir uttrykk for at det har skjedd en utvikling i diagnosetyper som hyppigst henvises til PP-tjenesten. Kommunene beskriver en opplevelse av en økning i problematikk knyttet til *autismeforstyrrelser, konsentrasjons- og oppmerksomhetsvansker, emosjonelle og sosiale vansker, atferdsvansker og psykiske vansker*.

Utover ovenstående diagnoser beskriver store og små kommuner en økning i forekomsten av *komplekse og sammensatte utfordringer*. De opplever komplekse og sammensatte saker som veldig ressurskrevende. Disse sakene trenger kommunene spesialisert bistand for å kunne løse. Flere beskriver at disse sakene tar mye tid fra PP-rådgivere. Dette fører til mer fokus på individnivå og individuell oppfølging, og dermed også mindre tid til å jobbe på systemnivå og for eksempel bistå skoler og barnehager med mer generelle problemer.

Det er enkelte utfordringer som er typiske for små kommuner. Flere små kommuner gir uttrykk for en opplevelse av en generell økning i antallet av henvendelser.

«Utfordringene har endret seg en del de siste årene. Mye sosiale- og emosjonelle utfordringer, atferdsproblematikk, mye utredninger, BUP har måttet være mer på banen, mye angst, økende skolefravær, så er det er innen nevro/autisme spekteret at vi har en kraftig økning. Har gjerne ikke rene lærevanske- henvisninger, de er ofte sammensatte og komplekse. Gjerne også oftere med barnevern og andre tjenester inne da.»

PPT-leder i en stor kommune

«Det har vært stor forandring siden jeg begynte – før var det mer enkle lesevansker, nå er det mer sammensatt, angst, depresjoner osv. [Det er] mye ADHD. De blir jo diagnostisert, det er ikke bare synsing. Men det er fryktelig mye, mer enn for ti år siden, absolutt. Flere i hver klasse. Det går i bølger, før var det autisme som var i vinden, nå er det ADHD.»

PPT-ansatt i en liten kommune

En annen tendens som ses blant både store og små kommuner er flere henvendelser som omhandler bekymringsfullt *skolefravær eller skolevegring*. Både store og små kommuner opplever at dette området er svært stigende og flere informanter vet ikke hvordan å møte barn og unge som strever med skolefravær og skolevegring. Det er tydelig at skolevegring utgjør en utfordring blant flere kommuner. Dette forklares som oftest med et komplisert årsaksbilde og sammenheng med psykiske vansker. Det kompliserte årsaksbildet bak skolevegring kan skape uklarhet om rollefordelingen blant involverte tjenester og/faggrupper, og med tanke på hvor ansvaret for denne typen oppfølging faktisk ligger.

«Høyt skolefravær er særlig krevende. Det er en økning. Det er et område som veldig fort blir komplekst og sammensatt.»

PPT-leder i en liten kommune

«Skolefravær seiler opp som nr. 1. Det er et kjempeviktig område å jobbe med og hvor man ikke vet helt hvordan man skal hjelpe.»

PPT-ansatt i en stor kommune

4.2 Utfordringsbildet

En gjennomgående utfordring som gjelder både store og små kommuner omhandler *kapasitet*. Flere store og små kommuner beskriver en generell økning i behovet for PP-tjenestens ytelser. De beskriver at en økning i antallet av henvendelser på flere diagnoseområder skaper både bemannings- og ressursutfordringer. Dette kan gjøre det vanskelig å følge opp saker. Enkelte kommuner forteller om avvik og fristbrudd på saksbehandlingstid.

«Vi streber på kapasitet, i mange år. Det er alt for mange avvik og fristbrudd på saksbehandlingstid. Det har vært et tema i mange år. Ellers er det jo en opplevelse i feltet av trang økonomi, barnehage og skole opplever at det er utfordrende ift. spesialpedagogiske rammer, å oppfylle vedtak osv.»

PPT-leder i en stor kommune

«Vi ser er at det er mindre ressurser i kommunene, mer kniving om hvem som skal gjøre hva. Problemer med kapasitet. Det er ikke alltid tydeliggjort ansvarsområder fra kommunen mellom hvilke oppgaver som på hvilke tjenester. Det går mye energi i å finne ut hvem som skal gjøre hva. For eksempel hvem skal være koordinator?»

PPT-leder i en liten kommune

Kapasitetsutfordringer kommer til uttrykk på ulike måter mellom store og små kommuner. Små kommuner beskriver i høyere grad at systemarbeid blir nedprioritert til fordel for å behandle enkelt saker. Mindre kommuner opplever å ha få eller ingen tilgjengelige ressurser til å drive med systemarbeid, og forteller om at de overleses med enkeltsaker som tar opp all kapasiteten til PP-tjenesten. Store

kommuner opplever også kapasitetsutfordringer, men har i høyere grad klart å organisere seg for å kunne jobbe systemorientert.

Mangelfulle interne rutiner

Mindre kommuner beskriver mangelfulle interne rutiner som skaper utfordringer med tverrfaglig samarbeid. De forteller om *uoverensstemmelser om ressurser og rollefordeling*, noe som begrunnes med manglende tydeliggjøring av ansvarsområder. Dette indikerer at mindre kommuner har begrensede forutsetninger for å organisere seg for å kunne ivareta ansvaret for systemarbeid, enn større kommuner.

«Vi ønsker et større systemfokus. Det er fortsatt mye individfokus... Det mangler kompetanse i kommunen som gjør at vi ofte blir utfordret og kritisert for at vi ikke er mer til stede for veiledningsarbeid. Vi drukner i sakkyndighets arbeid. Mye kommunene forventer at PPT skal gjøre. Det er uklare roller som PPT skal ha. Eks: Helse (BUP) de er også presset på tid. Saker som egentlig går under BUP ender vi opp med å ta. Det tverretatlige samarbeidet kan bli vanskelig til tid. Hvilket bord skal sakene havne på. Det mangler spesialpedagogisk kontor ute i kommunene.»

PPT-ansatt i en stor kommune

«Før kom det problemstillinger som handlet om enkeltbarn, men nå er det mer om utfordringer i gruppen. Hvordan jobber vi med utfordrende barn – vi kartlegger, og sender det til lederne, og ser på utfordrende elevgrupper og jobber i systemet rundt.»

PPT-ansatt i en stor kommune

Små kommuners uttalelser om utfordringer med å få til systemarbeid belyser et viktig paradoks i arbeidet med å skape et inkluderende og tilpasset pedagogisk tilbud til alle, inkludert de som har behov for særskilt tilrettelegging. Mange enkeltsakshenvisninger forplikter PP-tjenesten til å jobbe mer individrettet, som kan gå på bekostning av tiltak som fremmer systemrettet arbeid. PP-tjenesten får da utfordringer med å bedre/fokusere på det forebyggende arbeidet som på sikt skal bidra til å inkludere alle barn i fellesskapet, og dermed redusere risikoen for at enkelte utvikler vansker.

Nyankomne

Flere kommuner bosetter flykninger og andre innvandrere. I det spesialpedagogiske arbeidet kan det være sammensatte problemstillinger, som kan inneholde språklige eller kulturelle barrierer. Det er derfor viktig at tjenestene har kompetanse til å møte disse behovene slik at alle får tilgang til like gode tjenester.

Vi ser at noen kommuner bosetter et stort antall nyankomne, og her har PP-tjenesten god erfaring på området. Andre kommuner bosetter få nyankomne, og utgjør derfor mindre av PP-tjenestens arbeid.

PP-tjenesten i de store kommunene jobber oftere med nyankomne, til tross for at enkelte mindre kommuner har spesialpedagogisk bistand rettet mot barn og ungdommer med innvandrerbakgrunn. Små kommuner forteller at arbeidet med barn og ungdommer med innvandrerbakgrunn ofte har komplekse og sammensatte problemstillinger, noe de opplever som utfordrende. Store kommuner har oftere opparbeidet gode rutiner og kompetanse, som betyr at de kan være bedre rustet til å arbeide i krysningsfeltet mellom spesialpedagogiske utfordringer, kulturelle og/eller språklige barrierer, og psykiske lidelser eller plager.

« Vi ser at ved tilfelle med nyankommen som har behov for ekstra tilrettelegging vil dette ofte skape sammensatte problemstillinger. Det er vanskelig å jobbe opp mot. Det vil kunne forekomme språkbarrierer og kulturelle barrierer hvor vi vil kunne komme til kort. Dette er noe som statped kanskje må komme inn å bistå. Vi er ikke så godt stilt på dette område, så dette er en felt hvor det hadde vært ønskelig at statped får spisskompetanse. For eksempel, hvordan følger man opp barn som har opplevd krig, hvordan bistår vi her. Vi trenger faglig tyngde og kompetanse med tanke på traumehåndtering.»

PPT-leder i en liten kommune

«Men de som er nyankomne er jo sammensatte saker, de har ikke bare språkproblematikken, noen barn har jo ikke gått på skole før, eller har traumer eller andre ting. Foreldre kan ikke språket eller skolebakgrunnen, så det er jo en krevende utfordring.»

PPT-leder i en stor kommune

5. Kompetanseløftet

Gjennom intervjuene ønsket vi å kartlegge godt kjent kommunene er med kompetanseløftet, og hva deres er planer for å følge det opp. Vi ønsket også å undersøke hvilke problemer og løsninger de har opplevd i arbeidet med å implementere kompetanseløftet i praksis. Gjennom informantenes fortellinger om erfaringer med kompetanseløftet får vi innsikt i viktige forutsetninger og behov i arbeidet med kompetanseløftet.

Alle informantene er kjent med innholdet i kompetanseløftet. Dette gjelder både oppvekstsjefer, PPT-ledere og PPT-ansatte. På tvers av informantene er det generelt positive holdninger til kompetanseløftet. Flere informanter ser at det ligger gode muligheter i kompetanseløftet. De nevner blant annet at det kan bidra til å heve fokus og kvalitet i den ordinære opplæringen, skape felles forståelse for utfordringer i skoler og barnehager, samt tilrettelegge for mer systematisk samarbeid. Til tross for at de fleste ser gode muligheter i kompetanseløftet, er kompetanseløftet også forbundet med stor bekymring. På tvers av både store og små kommuner oppleves arbeidet med kompetanseløftet som svært krevende.

Det er store variasjoner mellom kommunene i hvor langt de har kommet i arbeidet med kompetanseløftet. Enkelte kommuner har ikke begynt, flere er i startfasen, mens andre er godt i gang. Kommunestørrelse er i flere tilfeller utslagsgivende for hvor langt kommunen har kommet i arbeidet med kompetanseløftet. De fleste store kommuner er i gang med kompetanseløftet. De har pågående organisatoriske endringer, og har igangsatt kompetanseutvikling for å få til kompetanseløftet.

«Noe som vi skal jobbe videre med, det er arbeidet som foregår i ressursteamet til skolen. Der har vi langt en del føringer på hva som skal foregå i ressursteamet, og hva slags måte PPT og skolen skal samhandle inn i det ressursteamet. Som både har med hva slags rolle de skal ha i utviklingen, men også ift. enkeltsaker. Det skal være forplikta samarbeid med PPT og skolehelsetjeneste og barnevernstjenester.»

Oppvekstsjef i en stor kommune

Det er en overvekt av kommuner som har utarbeidet planer for å følge opp kompetanseløftet. Flere kommuner har opparbeidet seg et samarbeid med universiteter/høgskoler om kompetanseløftet, men med noe varierende holdning til hvorvidt dette fungerer i praksis. Gjennom disse samarbeidene er det igangsatt ulike kompetansepakker som kommunene arbeider med inn mot PP-tjenesten, barnehager og skoler. Noen kommuner angir å ha nedsatt prosjektgrupper, koordinatorgrupper eller lignende som jobber med kompetanseløftet.

Det er tydelig at store kommuner oftere har utarbeidet planer for implementeringen (planlegging og gjennomføring) av kompetanseløftet. Flere større kommuner angir å ha arbeidet med utforming av arbeidsgrupper, bevisstgjøringsprosesser, forankring og noen har utarbeidet felles satsningsområder. Vi ser at de store kommunene

oftere har prioritert arbeidet med kompetanseløftet og satt av ressurser (eller har flere ressurser) for å få det til, enn mindre kommuner.

Vi ser at mindre kommuner har kommet kortere i arbeidet med kompetanseløftet, enn større kommuner. En enkeltstående mindre kommune har ikke startet, flere er i startfasen og kun noen få er godt i gang.

«Vi er ennå i en tidlig fase. Vi var med i en pilot [...]. Som region er vi fortsatt i en planleggingsfase hvor vi kartlegger behov. Det er veldig viktig med god forankring og derfor en god for-fase.»

PPT-leder liten kommune

«Ingen i distriktet har startet med kompetanseløftet. Siden vi er eid av seks ulike kommuner, så er jo dette her et samarbeid, når det kommer til å søke deltakelse. Jeg tror vi søkte vinter 2020 og kom ikke med. Og nå er planen at vi starter opp til høsten. Siden vi ble eid [...], så er jo ikke det en egen sak for PPT. Jeg er veldig spent på om vi får til å være så delaktige rundt barnet når vi har et så stort geografisk område.»

PPT-leder i en liten kommune

Fokuset i kommunene er primært hvordan PP-tjenesten kan være mer til stede i skoler og barnehager og bidra til samarbeid på tvers om inkluderende praksis, slik at tilbudet tilpasses mangfoldet blant elever og barn. Alle våre informanter fra de store kommuner forteller at dette er et overgripende fokus. At PP-tjenesten kommer tettere på skolene og deltar i både samarbeid og kompetanseheving er et viktig moment. Når de nå arbeider med å endre praksis slik at PPT kommer tettere på skoler og barnehager, forteller en kommune at de som en følge av dette avvikler fagteamene:

«Nå er vi i ferd med å avvikle fagteamene, vi erstatter dem med den nye modellen hvor hver skole har en 20 % PP-ressurs. Vi står nå ved en skillevei. Tidligere var det slik at PPT kom når det var konkrete barn som ble henvist. Nå skal PPT inn som en del av tidlig innsats og forebygging. [...] Ansatte forteller at språket endrer seg bort fra et diagnostiserende språk over til et språk som er preget av inkludering. Det er i ferd med i skje endring i forventningene om hva som skjer når en PP-rådgiver kommer inn til skolen. Det åpner for refleksjon, i stedet for at PP rådgiver kommer inn og avsier en dom.»

Oppvekstsjef i en stor kommune

I de små kommunene med interkommunalt samarbeid fortelles det imidlertid om at de ønsker at PP-tjenesten skal være tett på barnehager og skoler. Her ser vi imidlertid større variasjoner i hvorvidt de får det til eller ikke.

«Ved å bruke det tverrfaglige ressursteamet, kan vi unngå unødvendige sakkyndige vurderinger. Vi ønsker å få PPT inn i skoler og barnehager,

heller enn at de skal sitte på kontoret og skrive sakkyndige vurderinger.»

Oppvekstsjef i en liten kommune

Kompetanseløftets utfordringer i praksis

På tvers alle kommuner beskrives utfordringer med å iverksette kompetanseløftet. Det som skiller kommunene fra hverandre er særlig graden eller styrken på utfordringene som de opplever. Utover dette trekker små og store kommuner frem noen spesifikke utfordringer de opplever som spesielt aktuelle. Disse utfordringene er som regel relatert til hvor langt i implementeringsprosessen de har kommet.

Både store og små kommuner forteller om utfordringer med få ressurser og PP-tjenestens kapasitet i arbeidet med kompetanseløftet. Dette gjelder særlig bemanningen av PP-tjenesten. Begrenset bemanning gjør at tjenesten ikke har opparbeidet nok kapasitet til systemarbeidet, som er viktig for å ha et inkluderende og tilpasset tilbud til alle barn og unge.

Til tross for at både små og store kommuner opplever begrenset kapasitet som en utfordring, er det tydelig at mindre kommuner er langt mer sårbare for dette, enn store kommuner. Små kommuner har store utfordringer med å finne ressursene til å jobbe med kompetanseløftet. Særlig små kommuner som ikke er en del av et interkommunalt samarbeid, har begrensede muligheter til å organisere seg for å kunne jobbe systemorientert. Når en medarbeider skal på kurs eller det kommer en sykemelding, kan dette få store konsekvenser for saksbehandlingen, og i siste instans gå utover barn og ungdom som sluttbrukere.

«Vi prøver å jobbe med det (kompetanseløftet), men det er.. Vi er ikke flinke nok til å komme i posisjon der. Skulle ønske vi fikk til mer samarbeid med lærere og barnehager og jobbe sammen med dem. Vi har det litt for travelt i hver vår etat. Hvis vi hadde satt av tid og prioritert det. Det er ikke noe «viktig», fordi det er ikke noen barn der – vi må ta individsaker i stedet. Vi forplikter oss ikke nok til å jobbe med det.»

PPT-ansatt i en liten kommune (uten interkommunalt samarbeid)

Mindre kommuner som er organisert i interkommunale samarbeid forteller også om denne sårbarheten. Likevel forteller noen mindre kommuner at det interkommunale samarbeidet kan gjøre dem mindre sårbare for kapasitetsutfordringer. Til tross for dette, opptar enkeltsakene kapasiteten til PP-tjenesten, som kan medføre at man ikke har nok ressurser til å jobbe systemorientert. Store geografiske avstander og mangel på fagfolk i alle ledd kan begrense de allerede sparsomme ressursene som er viktig for å skape inkluderende fellesskap.

I mindre kommuner der PP-tjenesten er organisert i interkommunalt samarbeid, er det store variasjoner i arbeidet med kompetanseløftet. Å være organisert i et interkommunalt samarbeid i seg selv, ser derfor ikke ut til å sikre bedre forutsetninger for å lykkes med kompetanseløftet.

«Vi jobber interkommunalt. Tilbud fra høyskolen. Det er prioritert. En del diskusjon om hvorvidt det fungerer. Skolene sliter med å komme i gang. Ha nok tid til det. Store oppgaver, vanskelig å sette ut i praksis. For vanskelig å sette om til skolehverdagen. Vanskelig å få lærere å bruke dette. Det er både kapasitetsproblemer og for lite kompetanse, og helt sikkert på kultur. Noen skoler som får det til og noen skoler som ikke får det til. Den generelle tilbakemeldingen er at det er for omfattende.»
Oppvekstsjef i en liten kommune

Mindre kommuner peker på utfordringer med å få til kompetanseløftet i alle ledd. De trekker frem kapasitets- og kompetansemangel, implementeringsutfordringer og vansker med å omsette kompetanseløftet til praksis. Andre fremhever også utfordringer relatert til ulike behov mellom kommunene som er en del av det interkommunale samarbeidet. Noen kommuner beskriver at det kan være store forskjeller i kompetansebehovene, og at de mindre kommunene opplever at sine behov oftere nedprioriteres til fordel for større kommuners behov. I tillegg pekes det på utfordringer omkring koordineringen av kompetanseløftet, og en opplevelse av å være lite involvert i planleggingen av kompetanseløftet.

«Det er avstand mellom de som styrer og de som jobber på gulvet. Det er ikke PPT som bestemmer hvor midlene skal gå. Dette bestemmes av et samarbeidsforum i (fylkeskommune). Det er derfor viktig med behovstydliggjøring. Det er frykt for at det spesialpedagogiske blir taperen. Det har i det siste vært sentrale tendenser at det ønskes å satses mer på systemnivå og med inkludering. Uten spisskompetanse er det vanskelig å få til den gode inkluderingen.»
PPT-leder i en liten kommune

«Veldig krevende å gå inn i kompetanseløftet. PPT blir en liten satellitt som blir med fordi vi skal være med, og inkluderes ikke tilstrekkelig i planprosesser og utforming. Det er statsforvalter som skal organisere systemet ut i regionene. Dette er krevende. Heller ønske om at PPT skal være med i større grad. [Vertskommunen] er en relativ stor kommune i forhold til de mindre kommunene rundt. Det er derfor store forskjeller i utfordringer som [Vertskommunen], som stor kommune opplever, kontra hvilke utfordringer de mindre kommunene føler på...»
PPT-leder i en liten kommune

Mange er usikre på hvordan kompetanseløftet blir for PP-tjenesten, noe som kan tolkes å bunne i manglende involvering og forankring. For mindre kommuner som er godt på vei i arbeidet med kompetanseløftet, ser det ut til å være veldig avhengig av politisk prioritering og ledelsens forståelse av PP-tjenestens rolle inn i dette.

Mindre tid til sakkyndighetsvurderinger

Små og store kommunene forteller at de arbeider for at PP-tjenesten skal bruke mindre tid på å skrive sakkyndige vurderinger, og mer tid på systemrettet arbeid ute i skoler og barnehager. Det er imidlertid forskjell på hvor mye de opplever at de lykkes med dette. Vi ser en tendens til at små kommuner sliter med å bruke mindre tid på sakkyndige vurderinger, enn store kommuner. Å få en sakkyndig vurdering er en individuell rettighet som barn og elever har, og dette arbeidet kan ikke velges bort av kommunen eller PP-tjenesten. Dette betyr at omstillingen også avhenger av de henvisningene som mottas fra barnehage og skoler, herunder barnehagelærere og skolelæreres kunnskap og kompetanse.

«Samarbeidet mellom PPT og skoler og barnehager går primært på enkeltsaker. Jeg vet at PPT ønsker de kunne jobbe mer på systemnivå, men enkeltsakene tar all kapasiteten. [...] Det er mange som får spesialundervisning som ikke hadde trengt det hvis vi hadde forbedret den generelle undervisningen.»

Oppvekstsjef i en liten kommune

Flere forteller at når PP-tjenesten er tett på og tidlig inne, blir det færre sakkyndige vurderinger de trenger å gjøre. Flere store kommuner forteller at de nå trenger større ressurser til PP-tjenesten for å få til mer systemrettet arbeid, samtidig som de utfører de individrettede oppgavene.

«Det som fort skjer er at man vil sikre enkeltelevens rettigheter heller enn å prioritere å jobbe med systemet rundt. Så løper vi rundt og livredder det enkelte barnet, i stedet for å jobbe systemrettet. I denne overgangsfasen er vi nødt til å gjøre begge deler. De neste 10 årene er

PPT nødt til å styrkes, om 10 år kan vi så begynne å redusere ansatte igjen.»

PPT-leder i en stor kommune

Store kommuner har også utfordringer med å ha nok kapasitet til systemorientert arbeid. Flere opplever å bli klemt mellom arbeidet med individuell saksbehandling og systemrettet arbeid. En stor kommune uttrykker følgende.

«Fra politisk hold ønske om tettere oppfølging ute, men samtidig kan statsforvalter ønske bedre sakskyndighetsrapportering. Dette er selvmotsigende styringstendenser hvor vi i det ene øyeblikket blir bedt om å være tettere på, mens i det andre blir vi bedt om å drive med grundigere rapportering. Jeg håper at en ny oppfølgingslov endrer dette. Vi ønsker å være tettere på med veiledning og mindre lenket til rapportering.»

PPT-leder i en stor kommune

Til tross for kapasitetsutfordringer, har store kommuner kommet noe lengre i kompetanseløftets implementeringsprosess, sammenlignet med små kommuner. Vi ser en tendens til at store kommuner har igangsatt flere tiltak innen systemrettet arbeid.

I arbeidet med kompetanseløftet forteller de at de ofte støter på utfordringer relatert til praktisk gjennomføring. De opplever utfordringer med å løfte kompetansen blant de ulike faggrupper, samt skape og koordinere nye gode tverrfaglige samarbeidsmetoder. De opplever det er vanskelig å endre tradisjonelle tilnærminger innenfor spesialpedagogikken, så vel som holdningsrelaterte og organisasjonskulturelle aspekter som dette er en del av. Det praktiske arbeidet med å skape en felles tjeneste, kompetanse og forståelse er svært krevende, samtidig som både skoler og barnehager har svært få tilgjengelige ressurser.

«De ansatte ute i feltet representerer en felles tjeneste; felles opplæring og forståelse for hva vi driver med. Utfordringer å få med seg alle ansatte, noen synes det er gøy, andre synes det er skummelt. Så det å få det til i praksis er en utfordring. Det er mye praktiske rammer som er utfordrende. Dette at alle skal med, mange hundre mennesker som inngår i et felles arbeid. Holdning og kultur. Så har vi også brukt mye tid på å jobbe med lederteamet, dette med holdninger.»

PPT-leder i en stor kommune

Store kommuner kritiserer kompetanseløftets finansieringsordning. De er kritiske til om kompetanseløftet dekker deres behov for kompetansebygging. De opplever at finansieringsordningen bare tilrettelegger for enkeltprosjekter som i mindre grad understøtter det varige implementeringsarbeid som kommunene står i. De opplever at støtten og veiledning de får i arbeidet med universitetene/høgskolene ikke i tilstrekkelig grad møter de behovene som kommunene har, nettopp fordi det mangler praksisforståelse.

«Sånn som tilskuddsordningen er nå, så er kompetanseløftet er rigget inn mot enkeltprosjekter, og vi har ikke spesielt tro på den måten å jobbe på. Akkurat det synes vi er en form for utfordring slik som det er finansiert. Men intensjonen med kompetanseløftet er jo veldig nyttige, og understøtter det arbeidet vi har gjort over tid.»

Oppvekstsjef i en stor kommune

«De mangler implementeringskompetanse på å være prosessveiledere. Det er viktig å ha en praksisforståelse, men de må ha en forståelse for hvor det er de ikke treffer. Hvis du ikke har truffet de riktige målgruppene. De kompetansepakkene er veldig rettet mot lærere og bhg personell å kjenne igjen, andre faggrupper kjenner ikke igjen. Kunne vært lagt mere i forhold til målgruppen. Det er ikke tydelig nok fra høgskolen. Man ender opp med veldig mye forventninger til PPT.»

Oppvekstsjef i en stor kommune

Flere små kommuner uttrykker også vansker med det praktiske arbeidet med kompetanseløftet. De opplever hverken å ha forutsetninger eller kompetanse til det systemrettede arbeidet, og etterspør mer kunnskap og praktisk bistand. Små kommuner har i høyere grad enn store kommuner fått bistand av Statped i arbeidet med systemorientert arbeid. Dette beskrives ytterligere i kapittel 8.

«Vil gjerne at det står mer om dette et sted. Vi jobber lit ad hoc, vi gjentar og gjentar uten at det blir satt ut i praksis. Skole og bhg er ikke så gode på å implementere den kompetansen vi gir inn i organisasjon. Det er vanskelig å få administrasjonen på ballen. De prioriterer ikke implementeringsarbeidet alltid like godt.»

PPT-ansatt liten kommune.

6. Kompetanse og kompetansebehov

I intervjuene fokuserte vi på å få oversikt over kompetansestatus i hver kommunes PP-tjeneste, som et grunnlag for kartleggingen av kunnskap om tjenestebehov- og utvikling fra Statped sin side og for å få oversikt over om det feltes hvor det er behov for kompetansesatsing. I denne tilnærmingen er det viktig å vite hvor skoen trykker i de ulike PP-tjenestene, og om det går an å se likhetstrekk og forskjeller mellom kommunestørrelser og organiseringer av PP-tjenesten. Dataene viser noen klare tendenser på tvers av kommunene når det kommer til hva som foreligger av kompetanse, samt på hvilke felter Statped spiller en essensiell rolle, men utover disse virker kommunestørrelse og organisering av PP-tjenesten å være av betydning om og hvor det er manglende kompetanse.

6.1 Kompetansestatus i kommunene

De fleste kommuner opplever å ha solid grunnkompetanse på alminnelige spesialpedagogiske utfordringer. Dette gjelder lese- og skrivevansker, matematikkvansker, språkvansker som PP-tjenesten generelt klarer å dekke uten ekstern assistanse. Felles for både små og store kommuner er at hva som defineres innenfor «grunnkompetanse», reflekteres også i kommunens utfordringsbilde. De typer saker som oftest kommer opp ute i skoler og barnehager, bygges det opp bedre og bedre kompetanse i takt med utviklingen og situasjonsbildet. En liten kommune forteller at de har flere barn med varige og komplekse behov og trenger kompetanseheving internt på disse spesialiserte sakene.

«Vi trenger mer kompetanse på barn med varige og komplekse behov. Barn med multifunksjonsnedsettelse. Det har vært vanskelig å inkludere disse barna, spesielt i skolen. Det er litt bedre i barnehagen. Vi føler vi kommer til kort for disse barna.»

PPT-ansatt i en liten kommune

Store kommuner som har kapasitet til å sette sammen fagteam i henhold til utfordringsbildet og hvor spesialisert kompetanse er forholdsvis enkelt å hente, er mer sikre i sin kompetanse på andre frekvente utfordringer som autisme eller sosiale og emosjonelle vansker. De store kommuner har oftere store fagteam og bredere kompetanse. De er oftere også sammensatt av ulike faggrupper som spesialpedagog, logoped, audiopedagog og/eller psykolog. I tillegg er umiddelbar nærhet til lokale universiteter en ressurs som mange PP-tjenester har lav terskel for å bruke til kompetanseheving på aktuelle områder.

Når det gjelder mindre kommuner er ikke slike ressurser nødvendigvis tilgjengelige, og de har ikke alltid kapasitet til å sette sammen fagteam. Da blir Statped en nødvendig drøftingspartner når det kommer opp vansker som går utover den alminnelige kompetansen i kommunen. I en liten PP-tjeneste er det ikke mulighet til å organisere seg i fagteam internt, noe som gjør Statped til en nødvendig drøftingspartner på ymse fagområder.

6.2 Kommunenes kompetansebehov

Det er en gjennomgående tendens på tvers av kommunene at det er behov for økt kompetanse i henhold til det endrede utfordringslandskapet. Med andre ord, må kompetansen hele tiden tilpasses til utviklingen i utfordringsbildet. Utfordringer som mange har sett har økt de siste årene gjelder særlig bekymringsfullt skolefravær, økt antall autismespekterdiagnoser og økt behov for ASK, psykisk helse og psykososiale vansker, og alvorlige atferds- og reguleringsvansker. Totalt har vi identifisert **4 ulike typer kompetansebehov** som går igjen mange steder. Vi tar for oss disse i det følgende.

Kompetansebehov 1) Kompetanseheving tilpasset lokale behov

For det første, kan kompetansebehov ha en sammenheng med *størrelse og tilgjengelige ressurser*. I større kommuner med flere tilgjengelige ressurser, reflekteres de største utfordringsområdene i hvilke fagteam som blir satt sammen. Antall fagteam i hver PP-tjeneste er betinget av størrelsen på kommunen og hvor enkelt det er å hente inn kompetanse. Jo større en kommune er, desto bedre er muligheter til å sette sammen spesialiserte enheter som kan brukes som en kompetanseressurs der det trenges.

I små kommuner hvor det er vanskelig å hente inn den riktige kompetansen og de ansatte allerede strever på kapasitet, er det betydelig mindre grad av spesialiserte fagteam. Det kan være vilkårlig eller tilfeldig om den riktige kompetansen er tilgjengelig i de sakene som kommer opp. Eksempelvis er tilgang til logoped avhengig av om noen i kommunen har den utdanningen. Samtidig har noen PP-tjenester tilgang til en psykolog internt, mens andre kommuner må blande helsetjenesten inn i større grad, noe som kan til tider være problematisk med tanke på ansvarsområder og rollefordeling.

«Kompetansen i [...] kunne vært bedre. De mangler blant annet logoped. Kompetanseløftet kommer på et riktig tidspunkt for [...]. Det er særlig behov for å øke spesialkompetansen.»

PPT-leder i en liten kommune

Kompetansebehov 2) Kunnskap om skolevegring

For det andre, forteller mange om utfordringer med *skolevegring*. På tvers av kommuner skiller behovet for økt kunnskap om håndtering av bekymringsfullt skolefravær og skolevegring seg ut som et område med et stort kompetansegap. Dette blir trukket frem både av PPT-ledere og oppvekstsjefer, og gjelder både for kompetansebehov i PP-tjenesten og også ute i skolene.

Flere informanter er opptatt av at arbeidet mot skolefravær må være et tverrfaglig samarbeid, hvor skolen, PP-tjenesten og helsetjeneste jobber sammen i et lag rundt barnet det gjelder. Noen trekker frem at skolefraværssaker ofte er sammensatte og krever mye arbeid fra mange hold, men at dette i utgangspunktet kan sees som en skolemiljøsak som først blir relevant for PP-tjenesten når det nesten er for sent.

Skolefraværssaker kan være et eksempel på en sak som kunne ha fått et annerledes utfall hvis ressurser hadde blitt satt inn på et tidligere tidspunkt i forebyggende tilgang, men som PP-Tjenesten må drive brannslukningsarbeid på når barnet ikke lenger har utbytte av ordinær undervisning.

Kompetansebehov 3) Kompetanse innen systemrettet arbeid

For det tredje, uttrykkes det et sterkt behov for økt kompetanse på hvordan få til å innarbeide et mer *systemrettet arbeid* i PP-tjenesten, og hvordan skoler og barnehager kan legge til rette for en utbredt inkluderingspraksis. Dette behovet trekkes særlig frem blant de store kommunene som har kommet et stykke i gang med kompetanseløftperioden, samtidig som noen av de mindre kommunene også etterspør dette.

«Det som er utfordrende, er det som går på organisasjonsutvikling. Hvordan få til endring som vises i klasserommet. Skoen trykker der, ikke på enkeltvansker. [...] Jeg savner verktøy for å drive organisasjonsutvikling, men også kompetanse.»

Fylkeskommunal PPT-leder

Flere informanter fra både små og store kommuner gir uttrykk for at det kan variere fra skole til skole, eller barnehage til barnehage, hvorvidt de opplever at systemrettet inkluderingspraksis blir tatt godt imot og i hvilken grad det prioriteres i skolehverdagen. I kommuner som allerede har iverksatt kompetanseløftet og hvor PP-tjenesten er nå mer tilgjengelige ute i skolen og barnehagen som følge av endret arbeidsmetodikk, får de også en økning i henvendelser på systemnivå. I dette reflekteres et behov for PP-tjenesten til å øke kompetansen på dette feltet for at de skal kunne legge til effektive tiltak.

«Det jeg og mine kollegaer opplever nå som vi er mer ute i skoler og barnehager er at vi får veldig mye spørsmål om ting vi ikke har nok kompetanse til å svare på. Mange nevner systemarbeid, og det å kunne jobbe mer i team. Det er mange som kjenner på at de skulle hatt et kompetanseløft før de kom tettere på.»

PPT-ansatt i en stor kommune

Kompetansebehov 4) Kunnskap om inkluderingsarbeid i praksis

Store kommuner trekker frem at for å få til inkludering i praksis er det en forutsetning at PP-tjenesten får en bedre forståelse av skolehverdagen, læreplaner o.l., da de har erfart at faglige tiltak fra en PP-rådgiver ofte ikke fungerer i praksis. Selv når læreren har blitt opplyst om hvordan legge til rette for størst mulig grad av inkludering, så kommer det til kort når en krevende situasjon kommer opp som krever den ekstra innsatsen i et allerede belastende og hektisk klasserom.

«De vet kanskje hva som vil hjelpe, men så står de der foran en stor gruppe elever og klarer ikke å gjennomføre det de vet fungerer, fordi det krever litt mer.»

PPT-ansatt i en stor kommune

«En del av PPTs arbeid i en saksyndighetsprosess er å vurdere elevens mulighet til å få utbytte av den ordinære undervisningen. Det betyr at en PPT-rådgiver må ha meget god læreplankompetanse, det er mangelfullt i dag. For å kunne si hva som er mulig å få til innenfor det ordinære, må man kjenne godt til hva det ordinære er.»

Oppvekstsjef i en stor kommune

6.3 Behovet for Statped-kompetanse

Alle kommunene er enige om at Statped må fortsette å være en tilgjengelig ressurs for PP-tjenesten, men det er noe variasjoner i hva slags hjelp og kompetanse de ulike har behov for at Statped sitter på. Det var bred enighet om at det vil alltid være et behov for ekstern kompetanse når det kommer til syn, hørsel, kombinert sansetap og døvblindhet. Alvorlig funksjonsnedsettelse og hjerneskade er andre eksempler på diagnoser som det ikke trengs kompetanseheving på i små kommuners PP-tjeneste før det forekommer et tilfelle av det.

Særlig i distriktene er det avgjørende at Statped sitter på denne kompetansen, ettersom det kan være vanskelig å hente slik spesialisert kompetanse lokalt, for noe som forekommer relativt sjeldent. De store kommunene har enklere med å rekruttere kompetansen lokalt, og har gjerne sterke fagmiljøer på syn og hørsel allerede. Øker kompleksiteten, blir Statped en viktig ressurs for disse i fremtiden.

«Vi trenger Statpeds spisskompetanse på smale områder, hvor antall tilfeller er så få at det er vanskelig å opparbeide og bevare en kompetanse på dem. Det gjelder særlig syn, hørsel og kompliserte språkvansker.»

PPT-leder i stor kommune

«Det er viktig at Statped fortsetter å levere på spesialistområder. Vi trenger bistand på de områdene som er komplekse, sammensatte. Forståelse av hvordan vansker fungerer på tvers, for eksempel hvordan syn påvirker adferd.»

PPT-leder i en liten kommune

I tillegg til sansetap, trekkes det frem at *komplekse språkvansker* er et felt hvor Statped er en viktig fagressurs. Det er bred enighet om dette på tvers av kommuner. Mange nevner at kompetansestatus på språk kan være noe vag i PP-tjenesten, og særlig blir ASK trukket frem som noe Statped må bidra med kompetanse på og som drøftingsparter. Språk nevnes av noen kommuner som et område hvor kompetansen må økes internt, men når ved særlig kompliserte og sammensatte språkvansker er det flere som uttrykker at Statped må være tilgjengelige på.

I henhold til dagens utfordringsbilde er bekymringsfullt *skolefravær og skolevegring* noe som blir nevnt av både små og store kommuner at det trengs kompetanse på fra Statped. Slike saker er gjerne av en kompleks og sammensatt karakter og at Statped er en tilgjengelig ressurs og drøftingspartner. Dog er det varierende om kommunene mener at dette burde være et satsningsområde for Statped eller ikke. Vi ser en tendens til at store kommuner har bedre forutsetninger for å ha god fagkompetanse på dette området, og etterspør i mindre grad bistand fra Statped i slike saker. Derimot er det et stort flertall av de små kommunene som uttrykker at de er avhengige av ekstern kompetanse innen dette feltet, og mener at Statped må være en sentral aktør i denne sammenhengen.

«Man må få skolen til å forstå, at ufrivillig skolefravær handler om skolen. Ikke bare skolen, nødvendigvis, men vi kommer fra en tradisjon hvor vi forstår ufrivillig skolefravær som en mental ting som barnepsykiatrien må ordne. Vi må forstå ufrivillig skolefravær som en læringsmiljø-utfordring. Det er viktig, for vi står nå der at for første gang siden den allmenne retten og plikten til skolegang blir det stadig flere elever som ikke fullfører grunnskolen. Dette er et samfunnsproblem, men dette er ikke Statped sitt oppdrag, det er alt for allment til at Statped kan gjøre noe her.»

PPT-leder i en stor kommune

Flere store og små kommuner beskriver behov for bistand fra Statped for å få inkorporert *kompetanseløftets retningslinjer på et systemisk nivå*. Dette behovet henger i tråd med det gjennomgående behovet for kompetanseheving på system- og inkluderingsarbeid i praksis, hvor erfaringen har avdekket utfordringer med å tilrettelegge for et inkluderende fellesskap.

Blant små kommuner uttrykkes bekymring og usikkerhet knyttet til gjennomføringen av kompetanseløftet i praksis der kapasiteten allerede er begrenset. Det forekommer noen variasjoner blant de store kommunene om hvorvidt de ønsker denne bistanden fra Statped. En PPT-leder i en større kommune forteller om hvordan de trenger veiledning til hvordan å ha en inkluderende praksis, som omfatter skole og barnehage:

«Statped har fått et mandat hvor de skal ha fokus på varige opplæringsbehov. Det jeg synes Statped slipper billig unna med, er at de kan godt ha fokus på omfattende behov, men de trenger å hjelpe oss med hvordan å tenke inkludering. Deres verktøy har i stor grad vært utenfor fellesskapet. Utfordringen er jo å få med skole og bhg og PPT til å utvikle den normalitetsfølelsen. Vi må ha en fellesskaps/tilhørighetsfølelsen i mye større grad.»

PPT-Leder i stor kommune

7. Bruk av Statped sine tjenester

7.1 Bruk av Statped sine tjenester

I intervjuene ønsket vi å kartlegge nåværende status på bruk av Statped sine tjenester i kommunene. I tillegg ønsket vi innsikt i hvordan samarbeidet mellom Statped oppleves fra PP-tjenestens og oppvekstsjefers sitt perspektiv. Kunnskapen om bruk og opplevelse av samarbeidet gir en dypere innsikt i faktorer som kan prege arbeidet med Statped sin videre tjenesteutvikling.

På tvers av kommunene oppgis det at Statped brukes mest på *individrettede henvendelser*. Dette gjelder både store og små kommuner. Vansker der Statped sine tjenester benyttes mye er ofte sansetap (syn og hørsel), multifunksjonsnedsettelse, ASK og autisme. Fellesnevneren her er at dette gjelder saker som er svært komplekse, hvor PP-tjenesten har liten erfaring eller kompetanse på området. Dette er saker hvor PP-tjenesten har tatt kontakt med, og fått bistand og veiledning fra Statped.

Informantene uttrykker variasjon i bruk av Statped på individuelle henvendelser og systemrettede henvendelser. De små kommunene tydeliggjør spesielt viktigheten av Statped sine tjenester når det gjelder *lav-frekvente henvendelser på individnivå*. I disse tilfellene har ikke PP-tjenesten og kommunen mulighet for å oppnå tilstrekkelig kompetanse på grunn av hvor sjeldent sakene forekommer.

Det oppgis en bekymring om at hvis «nærheten» til Statped svekkes, så vil ikke de mindre kommunene ha god nok dekningsgrad, kapasitet og kompetanse til å behandle de sjeldne, komplekse og omfattende henvendelsene. Dette vil skape økt ulikhet i tilbudene mellom større og mindre kommuner, og i siste instans gå ut over barna sine muligheter.

7.2 Bruken av Statped sine tjenester etter kommunestørrelse

Ser man på forskjeller mellom store og små kommuner, ser vi at *store kommuner oftere bruker digitale tjenester og verktøy*. Det er varierende hvor mye de angir å anvende Statped inn mot individualsaker noe som ser ut til å avhenge av den tilgjengelige kompetansen de har i kommunen. Store kommuner anvender generelt Statped sin bistand i individualsaker herunder særlig lavfrekvente vansker som syn og hørsel, store språkvansker og alvorlige sammensatte vansker. ASK nevnes også av flere store kommuner.

Små kommuner anvender et betydelig bredere spekter av tjenester. De fleste angir å anvende Statped sin bistand til individualsaker som lavfrekvente vansker som syn- og hørsel, kompliserte språkvansker, sammensatte vansker og hjerneskade mm. Noen små kommuner angir at samarbeidet strekker seg til de fleste fagområder.

«Vi har jo henvist i individbaserte tjenester. Vi bruker Spør Oss tjenesten, bruker de som drøftingspartner. Om man står i en utfordring hvor man lurer på om man skal henvise til Statped bruker vi dem for å drøfte. Jeg bruker ofte Statped sine nettsider og følger med på om det har kommet noe nytt»

PPT-ansatt i en stor kommune

«Vi har brukt Statped sine tjenester jevnt og trutt. Vi samarbeider godt med Statped og samarbeidet strekker seg til de fleste fagområder.»

PPT-leder i en liten kommune

Samtlige kommuner anvender Statped sine kurs, konferanser, seminarer, og lignende. Fylkeskommunene anvender også Statped sine kurs og konferanser. Det tegner seg ikke en entydig tendens i bruken av kurs, konferanser mm på bakgrunn av kommunestørrelse eller graden av bistand kommunene får fra Statped.

«De konferansene de har er kjempebra, vil gjerne ha flere av dem. Hjemmesiden med alt det som har vært bygd opp er kjempebra og nesten en utfordring å få brukt det nok. Svar-ut tjenesten, den har vi brukt og fått gode relevante opplysninger. Godt at de har mye digitale alternativer på alle disse feltene; kurs, ressurser osv.»

PPT-leder i en liten kommune

7.3 Kommuner som benytter Statped lite

På tvers av kommunene trekker informantene frem bruk av Statped sine tjenester for å sikre tilbud til barn og elever som har spesialpedagogiske behov som er komplekse og omfattende, og hvor kommunen selv ikke har kompetanse på området. Det er variasjon mellom kommunene i hyppighet i bruk av Statped sine tjenester. Fra datainnsamlingen er det to årsaker som skiller seg ut blant kommuner som har få henvendelser til Statped.

Den første årsaken, dreier seg om at de større kommunene som benytter seg mindre av Statped på individuelle henvendelser, oppgir at de prøver å dekke opp kompetansen internt og at de følgelig ikke har behov for Statped i like stor grad. Dette gjenspeiler seg i at de større kommunene har få henvendelser relativt til innbyggertall. Kommuner med få henvendelser oppgir at de er tilbøyelige til å ta kontakt med Statped, men viser til en høyere kompetanse internt og at det derfor ikke er et høyere antall samarbeid med Statped.

«Vi ber ikke om så mye bistand fordi vi sitter på mye kompetanse. Er det syn og hørsel ber vi oftere om bistand, for her har ikke vi like mye kompetanse. Man tar ikke kontakt med Statped for bagateller.»

Oppvekstsjef i stor kommune med få henvendelser

Den andre årsaken som går igjen, er at kommuner med få henvendelser viser til en høy terskel for å ta kontakt med Statped. Dette begrunnes i ekstra arbeidsmengde ved å be om bistand fra Statped.

«Byråkratiet er alt for langt, de har rotet seg inn i en byråkratisk måte som er så innviklet at ingen orker å søke. Vi kan ikke bruke enormt med ressurser for å få kontakt med Statped. Den lange prosessen er noe som har utviklet seg over tid og har blitt helt absurd. Det burde vært en telefon, og så kommer de. (...) . Dette er knallviktig: det skaper en terskel som er alt for høy mellom de kommunale PPT og det statlige nivået.»

PPT-leder i stor kommune med få henvendelser

«I noen saker har det blitt mer arbeid på oss når vi har tatt kontakt med Statped, fordi det har blitt mer undersøkelser og tester. Dette er komplekse saker, så det er helt sikkert relevant testing som må gjøre, men det tar mer tid. Vi ser ikke på dette som et stort problem fordi sakene er mer komplekse og det vil være behov for mer testing, men det kan tenkes at dette kan føre til at andre kommuner kan kvie seg for å ta kontakt med Statped.»

PPT-ansatt i stor kommune

Opplevelsen av at det er en høy terskel for å få tilgang på Statpeds tjenester er en viktig barriere for å benytte seg av Statped sine tjenester. Dette fremhever også et potensiale for et lavterskeltilbud, som kan gjøre det enklere for kommuner å benytte Statped sine tjenester.

7.4 Kommuner som benytter Statped mye

Denne gruppen består av kommuner som ofte tar kontakt med Statped. Vi ser at kommuner som anvender Statped mye, generelt har lav terskel for å ta kontakt med Statped. I hovedsak gjelder henvendelsene bistand i saker på individnivå. Dette gjelder ofte omfattende, sammensatte og lav-frekvente saker som PP-tjenesten har lite erfaring med å håndtere eller hvor kompetansen kommer til kort.

Flere av informantene trekker frem viktigheten av å kunne støtte seg til Statped som et spesialiserings- og ekspertorgan. Dette er spesielt gjeldende for de små kommunene hvor kapasiteten er lav, og erfaring med lav-frekvente og komplekse saker er mindre. Små kommuner som benytter Statped mye peker på økning i antall henvendelser og videre til viktigheten av at Statped kan bistå med ekspertise der kompetansen ikke strekker til.

«Vi trenger hjelp når det kommer til komplekse saker hvor problemene er flere. I saker hvor en elev for eksempel sliter med både syn og skolefravær. Hvordan koble disse vanskene sammen og tilrettelegge? Det krever mer aktiv tilrettelegging i sammensatte saker. Kan ikke jobbes med som en ren fraværssak, men også følge opp hvordan dette henger sammen med syn. Vi trenger derfor mest hjelp med sammensatte vansker, eller veldig spesifikke vansker, for eksempel spesifikke matematikkvansker.»

PPT-leder i liten kommune

«Det er godt for å oss å ha Statped, at de er der og sitter på sin kompetanse. Det er godt for oss å kunne bruke den støttetjenesten til å drøfte. Det er en trygghet, når vi undrer oss, eller så kan vi være uenige internt også – da kan vi drøfte dette med Statped også, utenifra.»

PPT-leder liten kommune uten interkommunalt samarbeid

Store kommuner som benytter Statped mye, angir i hovedsak å henvende seg til Statped vedrørende lavfrekvente individualsaker som syn og hørsel og bistand i forbindelse med ASK. Noen store kommuner nevner også språk og språkvansker. De angir, likesom mindre kommuner, at PP-tjenesten har lav kompetanse på lavfrekvente vansker, men samtidig er de mindre sårbare og klarer noen ganger å rekruttere PP-rådgivere som har kompetanse på de lavfrekvente vansker. Dette gjør dem mindre avhengige av bistand fra Statped sine tjenester til sammenligning med små kommuner. Vi ser også en tendens til at kommuner som benytter Statped mye også anvender Statped til bistand i systemrettet arbeid. Her ses det en overvekt av mindre kommuner som benytter denne typen bistand.

«Men det har vært ett omfattende systemarbeid (lese og skrive opplæring, hvordan gjøre opplæringen bedre) og to individualsaker, da var det en sammensatt sak og en lese/skrive-sak. Så det var alle sakene til Statped på de fire årene jeg jobbet der. Gjenstår å se om systemarbeidet funker, men det har jo vært en god innsats.»

PPT-ansatt i en liten kommune

7.5 Samarbeid med Statped

De fleste informantene omtaler samarbeidet med Statped som godt, og trekker frem faktorer som tilgjengelighet og god kompetanse. Mange uttrykker at de mottar den støtten de ønsker fra Statped når de kontakter dem. De beskriver at samarbeidet deres er godt avstemt.

Mindre kommuner som bruker Statped mye, uttrykker at Statped sin fysiske plassering i nærhet til PP-tjenesten også har vært av betydning for bruken av Statped sine tjenester. Det uttrykkes en bekymring for at nærheten vil forsvinne i omorganiseringen og få betydning for Statped sin tilgjengelighet og det fremtidige samarbeid. Her fremhever noen en særlig bekymring hvis regionskontorene til Statped nedlegges. Dette angis å svekkes nærheten og tilgjengeligheten til Statped sin bistand.

«PPT har vært vant til å støtte seg til statped. Jeg tror at PP-tjenesten er bekymret for at det gode samarbeidet ikke vil være tilgjengelig i samme grad. Altså, at nærheten til Statped vil svekkes.»

Oppvekstsjef i en liten kommune.

«Jeg vil si at samarbeidet er godt. Det er ikke vanskelig å få tak i statped, de er raske med å følge opp henvendelser. De vet hvor henvendelsen skal sendes. Det er effektivt system og de har god fagkompetanse.»

PPT-leder i en liten kommune

Det er en tendens til at kommuner som bruker Statped lite, også uttrykker mindre tilfredshet med Statped. De opplever at bistanden de mottar fra Statped ikke alltid treffer de behovene de har. Andre opplever at bistanden de mottar kan være noe varierende avhengig av hvilken person som besvarer henvendelsen deres. Dette gjelder ofte kommuner som ikke har opparbeidet seg gode samarbeidsrelasjoner med Statped.

«Men vi kan veldig mye om det, så jeg føler ikke vi trenger noe kurs. Vi føler vi kan det de noen ganger kommer og kurser om. Disse temaene får vi jo hjelp fra andre også, men det er greit å lene seg på Statped fordi de har tanker som vi har lært mye om.»

PPT-ansatt i en stor kommune

Kommuner som bruker Statped lite kritiserer søknadsprosessen som kommunene skal gjennomføre for å motta bistand fra Statped som byråkratisk og ressurskrevende. Dette påvirker hvorvidt kommunen søker bistand fra Statped. Andre kommuner som bruker Statped lite opplever at Statped overlater mye arbeide til PP-tjenesten, når de får bistand i en sak. De angir et ønske om at Statped er mer aktive i prosessen og vurderingen av sakene som det trengs bistand på. Dette angir de vil kunne bidra til kompetanseheving internt i PP-tjenesten.

«Det vi som PP tjeneste synes har vært uheldig, når vi ber om hjelp fra Statped, så får vi fryktelig mye arbeid tilbake. Man kvier seg for å ta

kontakt for man sitter igjen med så mye arbeid i andre enden.... Når vi tar kontakt med statped har vi lyst til at statped skal ta over litt av arbeidet derfra. Det er en tibakemelding vi vil gi. Statped gir oss veldig oppgaver tilbake når vi ber om hjelp.... Så kommer statped inn og vurderer alt arbeidet vi har gjort på forhånd. Vi skulle ønske at de var mer med i prosessen og i vurderingen, i stedet for å vurdere vår vurdering, da hadde vi ikke trengt. Det blir mer mas en moro noen ganger.»

PPT-leder i en stor kommune

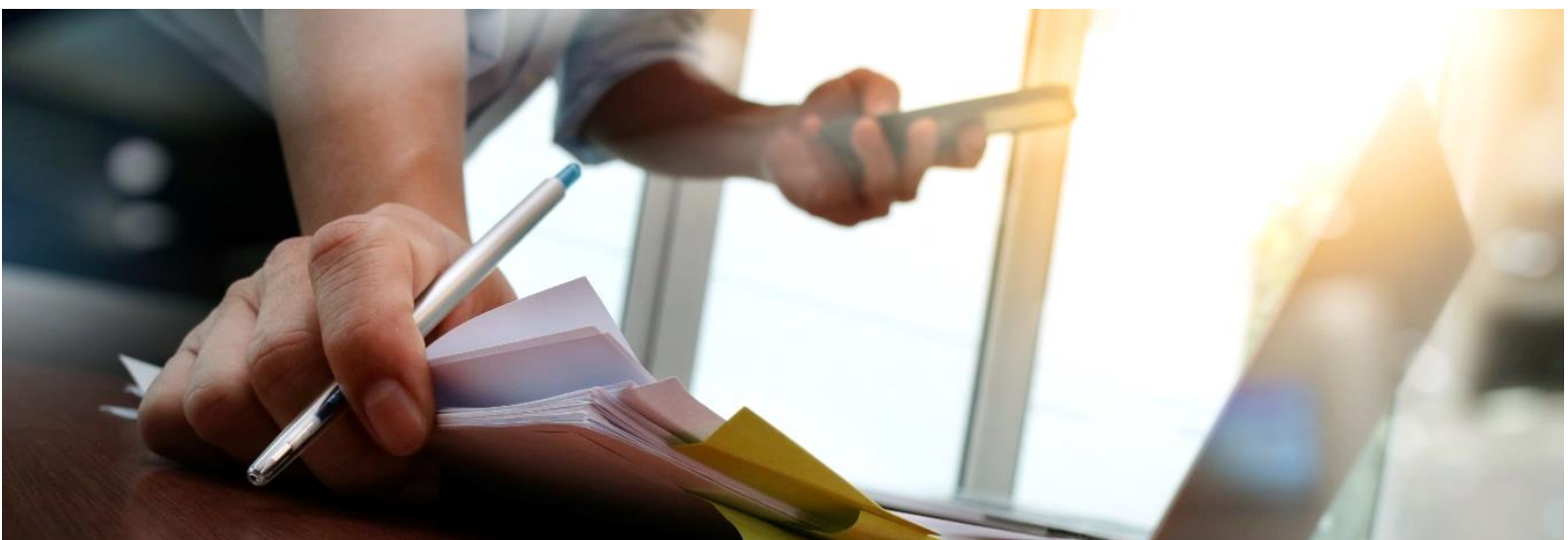
Vi ser at det blant kommunene uttrykkes ulike behov ift. hvilket samarbeid de ønsker med Statped. Små kommuner uttrykker i høyere grad et ønske om at Statped gjerne skulle være mere fysisk tilgjengelige slik de i høyere grad kan delta i den praktiske gjennomførelse. Andre er svært tilfredse med at Statped har en mer perifer rolle. Her uttrykker særlig store kommuner å være svært tilfredse med å ha sporadisk og lett kontakt med Statped og ytrer at dette stemmer godt overens med en travel hverdag. På bakgrunn av dette, tegnes et svært varierende bilde av ønsker om det fremtidige samarbeid med Statped. Dette indikerer at det fremtidige samarbeidet med Statped i høyere grad bør tilpasses de ulike kommunes behov og forutsetninger.

«Det er ønskelig at tjenestene/bistanden er mer praksisnært hvis man skal få veiledet en barnehage eller skole. Tenker spesielt på de mer sjeldnere vanskene. Med praksisnært som nevnes her mener jeg at i de sakene bør statped være tettere på heller enn en perifer rolle. Jeg tenker at statped bør være sammen ut med PPT. Da kan også vi få kompetanseheving.»

PPT-leder i en liten kommune

«Vi er avhengig av å formidle Statped sin kompetanse og ikke tilstedeværelse. Mange setter veldig fokus på å få Statped ut til skolene, og tenker da at problemene skal løse seg. Det fysiske kan også slå feil ut. Det er kompetansen som er viktig, ikke nødvendigvis tilstedeværelsen. Er ofte naturlig å tenke at ved fysisk tilstedeværelse vil problemene løse seg. Det er viktig å legge grunnlag for kompetanse og ikke bare sende ut en spesialpedagog som skal løse et problem, men også gjøre skolene mer ressurssterke når det kommer til kompetanse på ulike utfordringer som dukker opp.»

PPT-ansatt i en stor kommune

7.6 Bruken av digitale verktøy

I intervjuene ønsket vi å kartlegge hva PP-tjenesten benytter av digitale verktøy og tjenester fra Statped, og hvilke ressurser de opplever kunne vært bedre eller savner. Digitale verktøy og tjenester er et stadig voksende område, som stadig flere benytter seg av. Statpeds rolle som formidler av spesialpedagogiske digitale ressurser har derfor stor innflytelse, derfor er innsikt om bruk og behov viktig kartleggingen av hvilke tjenester og kompetansesatsinger som skal prege Statped sin utvikling fremover.

Gjennomgående er de fleste fornøyd med Statped sine nettressurser. Spesielt dem som sier de benytter Statped sine nettsider mye oppgir at de er fornøyd med at Statped har omfattende informasjon om en rekke temaer. Noen av informantene trekker frem viktigheten av at de pedagogiske ressursene er forskningsbasert og oppdaterte. Flere angir at de trenger Statped til å holde orden og kvalitetssikre de verktøyene og ressurser som finnes på markedet. Her beskriver en PPT-leder viktigheten av å ha en oversiktlig digital ressursbank.

«Statped er gode på å være en digital ressursbank. Digital samling av ressurser. Kunnskapsbank som formidler hva som finnes. Det er krevende for små kommuner og få oversikt over hva som finnes av pedagogiske ressurser og andre tjenesterressurser. Her er statped gode på å formidle dette.»

PPT-leder i liten kommune.

Vi ser en tendens til at det oftere er store kommuner som anvender og har opparbeidet seg god erfaring med Statped sine nettressurser. De fleste er også svært begeistret for disse. Flere mindre kommuner angir også å anvende nettressursene og være tilfredse, men de angir oftere å ha mindre erfaring med bruken. Ofte er det relativt nytt for dem at å anvende digitale ressurser i det spesialpedagogiske arbeid.

«Pandemien har lært at vi må være digitale. Jeg er stort sett fornøyd med de digitale ressursene og ønsker at den gode utviklingen bør opprettholdes.»

PPT-leder i en liten kommune

Flere store kommuner beskriver å anvende Spør-oss funksjonen, en tjeneste/ressurs som har høy tilfredshet. Ansatte mener at tjenesten/ressursen gir anledning til å lett få tak i informasjonen når man trenger det. Dette vektet høyt i en hverdag preget av travelhet.

«Folk er veldig glad i Spør Oss funksjonen, og det er jo en ting, men at man har tilgang til drøfting og veiledning og at man har dialogen når vi står i vanskelige situasjoner, det tror jeg er viktig. Lett tilgjengelig drøft og hjelp på veien. Så tenker jeg at Statped har laget mye vi har mye nyttig av. Som den veldig bra nettsiden, hvor det er ekstremt mye tilgjengelig informasjon.»

PPT-leder i en stor kommune

«Den chattetjenesten de har startet, jeg hører at enkeltpersoner her har brukt den og at den har vært nyttig. Den er lavterskel, det er kjapt, så har det vært ganske positivt, en sånn chattetjeneste.»

PPT-leder i en stor kommune

Nettopp «Spør-oss»-funksjonen ser ut til å møte et viktig behov hos kommunene. Lett tilgjengelig kontakt og veiledning ser ut til å være en viktig forutsetning for å ta kontakt med Statped i en travel arbeidshverdag. Muligheten for et lavterskeltilbud som er unntatt byråkratiske søknadsprosesser og som minsker mye tilleggsarbeid, må derfor anses som en viktig tjeneste i det fremtidige spesialpedagogiske arbeidet.

Flere kommuner etterspør digitale ressurser og veiledning som kan brukes til å styrke kompetansen hos PP-tjenesten. Her tilføyer noen mindre kommuner at det trengs mer kompetanse og opplæring på verktøy som allerede finnes. Dette skyldes primært at det fortsatt er PP-rådgivere som vegrer seg for å ta i bruk digitale verktøyer. Andre ønsker også digitale veiledningsressurser som kan anvendes inn mot barnehager og skoler.

«Det er enkelte personer som for eksempel vegrer seg til å ta i bruk digitale hjelpemidler. Trenger mer kompetanse og opplæring på verktøy om allerede finnes, i stedet for kanskje noen nye verktøy.»

PPT-leder i en liten kommune

Sist, men ikke minst, nevner enkelte kommuner at det trengs overordnede føringer på når og hvordan å bruke de digitale verktøy. Det oppleves å være noe variasjon mellom PP-tjenesten sin praksis når det gjelder bruk av digitale ressurser.

8. Oppsummering

Fremtidige utfordringer, behov og løsninger i det spesialpedagogiske arbeidet og i samarbeidet med Statped

8.1 Utfordringer og barrierer i det fremtidige samarbeidet

Det er variasjoner i opplevde utfordringer og barrierer i samarbeidet med Statped blant casekommunene. Dette er utfordringer som også anses aktuelle i det fremtidige samarbeidet med Statped. De fleste kommunene er tilfredse med samarbeidet med Statped. Mange har opparbeidet seg gode rutiner for samarbeidet med Statped gjennom tiden.

Flere kommuner uttrykker imidlertid bekymring for omstruktureringen av Statped og hvorvidt dette vil innvirke på det fremtidige samarbeidet med Statped. Det er en bekymring for at nærheten og tilgjengeligheten til Statped sin bistand og det fremtidige samarbeidet vil påvirkes hvis regionskontorene til Statped legges ned.

Kommuner som fremhever utfordringer og barrierer i samarbeidet er særlig kommuner som bruker Statped sin bistand lite. Disse påpekte utfordringene omhandler i hovedsak vanskelige og byråkratiske søknadsprosesser, som gjør tjenestene til Statped lite tilgjengelige og veldig ressurskrevende.

Andre fremhever at det er uklare forventninger til bistanden de mottar fra Statped. Mange forventer at Statped skal bistå mer i det praktiske arbeidet, fremfor å overføre merarbeid til PP-tjenesten.

8.2 Behov og forutsetninger i det fremtidige samarbeidet

Overordnet er kommunene tilfredse med samarbeidet med Statped, og de fleste kommuner opplever Statped som tilgjengelige og som et faglig sterkt bindeledd mellom forskning og praksis.

Det er tydelig at det er *forskjeller i hvilke behov og ønsker* kommunene har for samarbeidet med Statped. Vi ser to litt motstridende tendenser blant kommunene.

Flere kommuner uttrykker et behov for *Statped i en mer perifer rolle*. Vi ser en tendens til at det oftere er store kommuner som angir dette. De opplever å ha god nytte av digitale ressurser og chattjenester som gir kommunene muligheten for lett og enkelt å drøfte saker. På denne måten blir Statped lett tilgjengelige som drøftingspartner og kan støtte i veiledning. Dette anses som en vesentlig fremtidig kommunikasjonsform, særlig i lys av PP-tjenestens kapasitetsutfordringer. I det fremtidige samarbeidet ønsker de likevel Statpeds bistand i individsaker som omhandler sjeldne/lavfrekvente vansker.

På den andre siden ser vi også en tendens til at kommunene uttrykker et behov for *Statped i en tettere og mer praktisk rolle* inn mot kommunene. Dette er oftere mindre kommuner som angir dette. Å være tett på kommune fremheves som viktig for kompetanseheving i praksisfeltet og for en tettere og mer effektiv/bedre bistand.

For å møte disse behovene bør Statped tilpasse sin bistand og veiledningsrolle, både inn mot de kommunene som har bruk for perifer bistand, og de kommunene som større har bruk for tettere praktisk oppfølging. Noe tyder på at også henvendelsens karakter kan ha innflytelse på hvilken type bistand som trengs.

8.3 utfordringer i det fremtidige spesialpedagogiske arbeidet

Den største utfordringen i det fremtidige spesialpedagogiske arbeidet omhandler *kapasitetsutfordringer*. Dette funnet går på tvers av kommunistørrelse. Kapasitetsutfordringene i PP-tjenesten hemmer mulighetene for kompetanse- og organisasjonsutvikling, som er viktige forutsetninger i kompetanseløftet. Stor grad av enkeltsakshenvisninger forplikter PP-tjenesten til en individrettet tilnærming, som kan gå på bekostning av tiltak som fremmer systemrettet arbeid.

Flere peker også på *organisasjonskulturelle utfordringer* i arbeidet med kompetanseløftet i barnehager og skoler. Her nevnes kompetansemangel og kapasitetsutfordringer i barnehage og skole som svært hemmende for å skape et skape et inkluderende og tilpasset pedagogisk tilbud til alle, inkludert de som har behov for særskilt tilrettelegging.

I forbindelse med dette. Uttrykker flere PP-tjenester *usikkerhet om hvordan å få til inkludering i praksis*, og hvordan man skal bidra med kompetanseheving ute i skoler og barnehager. Flere opplever ikke at finansieringsordningen av kompetanseløftet i stor nok grad understøtter disse utfordringene. Ovennevnte utfordringer skaper et sårbart grunnlag for det fremtidige spesialpedagogiske arbeidet.

8.4 Behov i det fremtidige spesialpedagogiske arbeidet

Det er *ulike behov og forutsetninger mellom store og små kommuner* for å få til det fremtidige spesialpedagogiske arbeidet.

Vi ser at *små kommuner* henvender seg til Statped på et bredt spekter av fagområder, og forteller at bistanden fra Statped er fundamental. Små kommuner har små fagmiljøer, som naturlig begrenser mulighetene for kompetanse på mindre frekvente vansker. Særlig kommuner som ikke er organisert i interkommunalt samarbeid har begrensede forutsetninger for å løfte kompetansen til å kunne dekke de forventende fagområdene, og dermed møte behovene i kommunen. Her er Statped sin bistand helt avgjørende for å kunne gi et likeverdig tilbud til barn og elever – et tilbud i likhet med andre kommuner.

Vi ser også en tendens til at mindre kommuner har begrensede forutsetninger for å få til kompetanseløftet – grunnlaget for det fremtidige spesialpedagogiske arbeidet. Dette kommer til uttrykk ved at små kommuner oftere er lengre bak i arbeidet med kompetanseløftet, sammenlignet med store kommuner. Flere små kommuner er i en tidlig fase eller har ikke startet, og kun få er godt i gang. De opplever utfordringer med å få til systemrettet arbeid, ettersom kapasiteten deres opptas fullt ut av individhenvisninger. De opplever ikke å ha forutsetninger eller kompetanse til det systemrettede arbeid og etterspør mer kunnskap og praktisk bistand. Det er også flere små kommuner som har vært nødt til å få bistand til systemrettet arbeid.

Store kommuner sliter også med kapasitetsutfordringer og opplever vansker med å lykkes med kompetanseløftet. Men vi ser en tendens til at store kommuner har kommet lengre i arbeidet med å implementere kompetanseløftet. De har igangsatt flere systemrettede tiltak og mottar også flere systemrettede henvendelser. De sliter likevel med kapasiteten til å fokusere og håndtere dem. De opplever seg klemt mellom arbeidet med henvisninger på individsaker, og systemhenvisningene. Flere store kommuner beskriver også å ha begrenset kompetanse på systemrettet arbeid, og flere etterspør også bistand på dette området. Vi ser at store kommuner har sterkere og større fagmiljøer, som gjør dem mer robuste på kompetanse på flere fagområder. De bruker Statped på individsaker primært innen de spesialistområdene som Statped skal fortsette med i fremtiden, noe som indikerer at deres kompetansemiljøer er rustet for å håndtere de resterende fagområdene selvstendig.

8.5 Hvilke tjenester er det behov for fremover?

Felles for alle kommuner er at det er et behov for at *Statped bevarer sitt fokus på tjenester innen lavfrekvente vansker*. Både store og små kommuner beskriver at uten Statped sin kompetanse innen lavfrekvente vansker, risikerer kommunene å stå uten kompetanse til å tilby tjenester til barn og elever med disse utfordringene. Til tross for at det særlig er små kommuner som er ekstra sårbare uten bistanden fra Statped på grunn av små kompetanseteam og vansker med å rekruttere nok og rett kompetanse, fremhever også store kommuner at dette er ytterst nødvendig.

Videre beskriver både store og små kommuner at *tjenester rettet mot komplekse og sammensatte vansker* er et område som de fleste kommunene fremhever som et vesentlig tjenestebehov fremover. De komplekse og sammensatte utfordringene krever svært mange ressurser samtidig, som er utfordrende for kommunene på flere måter. De komplekse og sammensatte vansker krever både sterk intern fagkompetanse i PP-tjenesten, samtidig som det også avhenger av den eksterne og tverrfaglige kompetansen i kommunen.

Skolevegring/bekymringsfullt skolefravær er også et område som både store og små kommuner angir som utfordrende. Kommunene beskriver at utfordringsbildet ofte er en kombinasjon av ulike utfordringer. Her er det særlig små kommuner som peker på behov for kompetanseheving.

Sist, men ikke minst, nevner store og små kommuner behovet for *digitale tjenester*. De fleste kommuner angir å ha svært stor nytte av Statped's *digitale ressursbank*. Dette gjelder både kartleggings- og utredningsverktøy, digitale læremidler, veiledningstjenester(chattjeneste) og informasjonsinnholdet på hjemmesiden. Muligheten for å få tak i informasjon lett og effektivt, anses av flere som et viktig fremtidig behov.

8.6 Hva bør prege Statped sin utvikling av tjenester?

Det er store variasjoner i kommunenes behov og forutsetninger for å skape et inkluderende og tilpasset pedagogisk tilbud til alle. Kommunestørrelse, økonomi, bemanning og kompetanse i PP-tjenesten er medvirkende faktorer som påvirker det grunnleggende fundamentet for kompetanseløftet. Faktorer som antakelig også vil øke avstandene mellom kommunene og skape ulike tilbud for barn og elever på tvers av kommuner.

For å imøtekomme denne situasjonen må Statped *tilpasse sine tjenester inn mot de ulike kommuners behov og forutsetninger*. Mindre kommuner er særlig sårbare i arbeidet med kompetanseløftet, og vi ser at de oftere er lengere bak i arbeidet og har store vansker med kapasiteten. Dette forutsetter en annen type bistand enn en større kommune med et sterkt fagmiljø, som har bedre ressurser til å skape det ønskede kompetanseløft.

Kommunene etterspør *ulike typer bistand og tilgjengelighet* fra Statped, noe som underbygger behovet for at tjenester i større grad tilpasses kommunenes ulike forutsetninger. Dette betyr også at Statped i fremtiden i større grad må forstå og sette seg inn i de enkelte kommunenes situasjon.

En annen tendens vi ser på tvers av kommunene, er behovet for tjenester rettet mot *systemrettet arbeid*. Flere kommuner angir usikkerhet omkring hvordan å jobbe med inkludering i praksis og etterspør bistand til dette.

8.7 På hvilke felt er det behov for kompetansesatsing?

Kommunene uttrykker et behov for *kompetansesatsing innen systemrettet arbeid*. Både store og små kommuner har utfordringer i arbeidet med bistand til skoler og barnehager innenfor kompetanse- og organisasjonsutvikling. Det pekes både på kompetansesatsing innen PP-tjenestens systemforståelse, men også økt kompetanse hos fagpersonale i barnehager og skoler. Flere opplever et behov for *økt praksisrettet kompetanse* i arbeidet med kompetanseløftet.

Et annet område som trekkes frem av de fleste kommuner er en *økning i bruken av digitale ressurser i det spesialpedagogiske arbeidet*. Mange har opparbeidet seg god erfaring i bruken av de tilgjengelige tjenester, men noen etterspør også

opplæring på verktøy som allerede finnes. Vi ser at det fortsatt er PPT-ansatte som vegrer seg for å ta i bruk digitale verktøyer.

Sist, men ikke minst, påpeker mange kommuner et utviklingstrekk mot en økning i *bekymringsfullt skolefravær eller skolevegring*. Dette er et område som flere kommuner uttrykker som svært vanskelig å håndtere, både på grunn av kompetansemangel og det komplekse årsaksbildet. Til tross for dette, er det varierende om kommunene mener at dette burde være et satsningsområde for Statped eller ikke. For mange kommuner havner skolevegringsaker hos PP-tjenesten. Mange i PP-tjenesten ønsker Statped sin bistand inn i arbeidet med dette og beskriver at de har begrensede forutsetninger til å løse denne typen utfordringer. Dette indikerer at Statped burde ta et standpunkt om hvorvidt dette bør være et fagområde for kompetansesatsing eller ikke.

Bright
ideas.
Sustainable
change.

RAMBOLL